

DOKUMENTUMOK A MAGYAR ELLENÁLLÁSI MOZGALOM TÖRTÉNETÉBŐL A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ IDEJÉN

Jellemző vonása a magyar ellenállási mozgalom történetének a második világháború idején az, hogy a rendkívüli nehézségek közepette is egyre inkább kibontakozó hazai antifasiszta ellenállási harc mellett igen jelentős volt azoknak a magyaroknak a száma, akik az ország határain kívül ragadtak fegyvert a fasiszmus ellen.

A Horthy-Magyarország a fasiszta Berlin—Róma—Tokió tengelynek volt a tagja. A Horthy-fasiszmus vad ellenforradalmi rendszer volt, amely, miután a Magyar Tanácsköztársaságot az imperialista hatalmak segítségével vérbe fojtotta, minden haladó erő, főképpen pedig a kommunisták kegyetlen üldözéséhez kezdett. A halál, a börtön és az internáló táborok elől tízezrek kényszerültek emigrációba. A politikai üldözötteken kívül, akik a Szovjetunió mellett Közép- és Nyugat-Európa polgári demokratikus rendszerű kapitalista államaiban kerestek menedéket, több ezerre rúgott azoknak a száma, akiket a nyomor, a munkanélküliség kényszerített kivándorlásra ezekbe az országokba. Így a magyar politikai és gazdasági emigráció száma a már említett országokban jelentős méreteket öltött.

Az országon kívülre szakadt magyar antifasiszták hazafias és internacionalista kötelességüknek tekintették a náci-ellenes harcot azon a földön, ahová a fasiszta rezsim nyomora, politikai üldözése, vagy a háború sodorta őket.

A különböző népek felszabadítási harcának segítségére siető magyarok megértették, hogy a Szovjetunió, Franciaország, Lengyelország, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Belgium és más országok területén a fasiszták ellen vívott harc a magyar nép szabadságáért is folyik.

E népek ellenállási harcaiban részt vett magyarok a politikai és gazdasági emigráció soraiból, az illető ország területén átvonuló, vagy ott ténykedő magyar katonai alakulatokból, il-

letve frontmunkákra kényszerített munkászászlóaljakból megszökött katonák és munkaszolgálatosok, valamint a hitlerista börtönökből és haláltáborokból megszökött, vagy azokból kiszabadított üldözöttek közül kerültek ki.

A továbbiakban azon magyar ellenállók harcairól szeretnénk egészen vázlatos képet nyújtani, akik a Szovjetunió területén, a szovjet partizánok soraiban küzdöttek a fasiszta hadak ellen.

A második világháború idején a szovjet nép ellen küldött magyar csapatok katonáiból és a kihurcolt munkaszolgálatosokból már 1942 folyamán százszámra mentek át a szovjet partizánokhoz a brjamszki erdő környékén, Fehér-Oroszországban és Ukrajnában.

A német fasisztáknak és csatlósaiknak a keleti fronton bekövetkezett sorozatos vereségei hatására a fegyelmi helyzet a magyar hadseregben erősen romlott. A partizánvadászatra küldött 33. ezred 3. zászlóalja parancsnokának 1942. április 6-án kelt rádiótávirata arról panaszkodik, hogy a fegyelmileg igen leromlott katonákkal — akik nem akarnak harcolni a partizánok ellen — nem tudja feltartóztatni a szovjet partizánok erős nyomását. A rádiótáviratot a következő szavakkal fejezi be: „Attól félek, hogy ha ezeket a katonákat nem váltják le, fegyvereiket ellenünk fordítják.”¹

Gyakorivá váltak a partizánok elleni harcra utasító parancsok nyílt megtagadásai. A megszállt Olevszk helyőrségének 150 magyar katonáját, mert megtagadták a parancsot, lefegyverezték és speciális táborba szállították.²

1942. június 17-én a szovjet partizánparancsnokság jelenti Ponomarenkó marsallnak, hogy a szuzemi májusi harcban egy magyar zászlóalj megtagadta a harcot a partizánok ellen, amiért a magyar zászlóaljat a németek repülőgépekről bombázták. Igen sok magyar lett a bombázás áldozata. 10 magyar átszökött közülük a szovjet partizánokhoz, s a „Vorosilov otrjád”-ban kiválóan harcoltak. A partizánok oldalán hősi halált halt magyarnak hősi temetést rendezett a szovjet partizánegység.³

1943 februárjában Luck városában egy nagyszámú magyar csoportot a Gestapo agyonlőtt, mert kijelentették, hogy nem harcolnak a partizánok ellen.⁴

Ezekből, s a még felsorolható példák sorából kitűnik, hogy

¹ Архив быв. комиссии по истории Великой Отечественной Войны Академии наук УССР (a továbbiakban Архив комисии). Ф. 2, д. 22, л. 316. Idézi: Ф. П. Шевченко, Новая и Новейшая История 1961. № 5. 93. old.

² Архив комисии, ф. 1, д. 56, л. 37. Idézi: Ф. П. Ш. 96. old.

³ Архив ИМЛ. ф. 69, оп. 1, д. 61, л. 165—168, 171—174, 180. old.

⁴ Архив комисии. ф. 3, д. 11, л. 2. Idézi: Ф. П. Ш. 96. old.

sokan azok közül a magyar katonák közül, akiket partizánvadászatra vetettek be, nem voltak hajlandók végrehajtani a kiadott parancsot, hanem inkább kapcsolatot igyekeztek keresni a szovjet partizánokkal, átszöktek hozzájuk, hogy velük együtt fegyverrel küzdjenek azután az egyre jobban felismert igazi ellenség ellen. A szovjet partizánok a magyar katonákat röplapokon szólították fel arra, hogy ne harcoljanak a partizánok és a szovjet nép ellen, hanem álljanak át az ő oldalukra.

Egyesével és csoportokban álltak át magyarok a szovjet partizánok oldalára, s a szovjet partizánok soraiban aktívan részt vettek a megszállók elleni harcban.

1942 júliusában Kovpak partizántábornok, a Szovjetunió Hőse, magasabb partizánegységének egyik otrádjá támadást intézett Észak-Ukrajna Sztaraja Guta falujában a 47. magyar ezred ellen. A partizánok szétverték a megszálló helyőrséget. A harcok után kb. 40 magyar katona és munkaszolgálatos állt át a partizánokhoz és kérték, engedjék meg nekik, hogy mint partizánok harcolhassanak a közös ellenség, a német fasiszta területezlők ellen. Kérésüket a szovjet partizánparancsnokság teljesítette.⁵

Kovpak partizánjai között a magyarok, a Brjanszki erdőben, a Gyeszna, Dnyepr és Pripjet mentén, a belorusz és ukrán földeken, a Kárpátok lábainál, dicsőséges harcoknak voltak hős harcosai. D. Bakredze, a Szovjetunió Hőse, Kovpak magasabbegységének partizánharcosa írja, hogy: „A magyar partizánok számos dicső hőstettet hajtottak végre, remek, bátor harcosok voltak.”⁶

1942 végén az oreli körzetben már jelentős számú magyar csoport harcolt a szovjet partizánok soraiban, amit az is igazol, hogy a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 25. évfordulójának ünnepén a magyar partizánok előtt külön magyar nyelvű ünnepi beszédet is tartottak.⁷

1943 végén, 1944 elején, amikor a harcok már Magyarország határaihoz közeledtek, a katonatömegekben és a magyar lakosságban is nőtt az ellenszenv a fasizmus és annak rablőháborúja ellen. A hitlerista csapatok vereségét a magyar hazafiak a fronton és a háttérországban egyaránt örömmel fogadták, mert ez közelebb hozta számukra a háború befejezését, a magyar nép szenvedéseinek megszűnését. A partizánokhoz átálló magyarok száma egyre növekedett. Kovpak csapataiban

⁵ Г. Базима. Слiдами великого рейду Киев 1959, см. 157. Idézi: П. Ф. Ш. Уо. 95. old. L. a 2. sz. dokumentumot is.

⁶ Д. Бакрадзе. Кровью героев. Тбилиси, 1955. стр. 183. Idézi: П. Ф. Ш. 95. old.

⁷ Архив ИМЛТ. ф. 69, оп. 1, д. 61, л. 281, 287, 291. old.

harcoló magyar csoportok létszáma meghaladta a 100 főt. Ezen magyar csoportok egyikének vezetője, s az egész partizán zászlóalj komiszárja, Tóth József, fiatal, Debrecen környéki parasztfiú volt, aki a Bugon való átkelés után Lengyelország területén rohamra vitte csoportját a fasiszták ellen, s e harcban Hvojanovka falu mellett, 1944. március 20-án hősi halált halt.

Jegyzetfüzetében e tiszta szívű magyar hős hitvallásának néhány sora maradt ránk: „Én büszke vagyok arra, hogy a magyar nép fia vagyok. Az a nagy tisztesség és szerencse jutott osztályrészemül, hogy védelmére kelhetek második hazámnak, Oroszországnak. Az ő ellensége — a mi ellenségünk. Oroszországért harcolva közelebb hozom a magyar nép felszabadulásának napját. Milyen kár, hogy nem minden honfitársam érti ezt meg... Eljön az idő, hogy megértik... Oroszország nélkül Magyarország szabaddá válása lehetetlen!”⁸

A „*Cskálov otrjád*” 41 főt kitevő magyar csoportja a szovjet partizánok oldalán több mint 30 vállalkozásban vett részt. A harcokban ennek a csoportnak is igen nagy volt a vesztesége, közülük mindössze tízen maradtak életben.

1943 közepén a Choinicki körzetben működő „*Szuworov brigádban*” 20 magyar harcolt, akik a szovjet hadsereg oldalán Choinicki bevételénél tűntek ki.

Naumov tábornok, a Szovjetunió Hőse, partizánhadseregének „*Cservoni*” osztagában is harcolt egy 5 fős magyar csoport.

A Pripjet-mocsarak környékén több magyar partizán csoport is működött.

— Egy 13 fős, Fjodorov partizántábornok, a Szovjetunió Hőse, volhiniai partizánhadseregében, akik különösen Kovel ostrománál tüntették ki magukat;

— a másik, Szatanovszki lengyel ezredes partizánegységében.

Harcoltak ezenkívül magyarok az ugyancsak ezen a területen működő Dagya Petya ezredében, valamint a „*Pripjet osztagban*” és a csernyigovi kerületben a „*Hazáért*” egységben.

A Breszt-Litovszk környékén tevékenykedő „*Csernyák*” partizánosztagban 16 főből álló magyar egység volt.

Magyarok harcoltak még Ukrajna területén Oduchi, Begma és Grabcsák partizánegységeiben és más szovjet partizánosztagokban is.

1943 nyarán a Szovjetunió területén élő magyar antifasiszta hadifoglyok legjobbjai — az MKP Külföldi Bizottsága segítségével és vezetésével — attól a hazafias vágytól vezérelve,

⁸ „Партизанские Были” М., 1958, стр. 260. Idézi: П. Ф. Ш. 98. old.

hogy a magyarok a fasizmus leverésében nagyobb részt vállaljanak, s ezzel segítsék népük és országuk felszabadítását, Magyar Légió megszervezéséhez fogtak. A mozgalom szervezésére a hadifogolytáborok küldötteiből Krasznogorszkban megalakították a Nemzeti Bizottságot. A légénységi állományú katonák, munkaszolgálatosok és alacsonyabb rendfokozatú, főleg tartalékos tisztek lelkesedése azonban megbukott a hadifogoly tábornokok, törzstisztek és hivatásos tisztek nagy részének ellenállásán, akik elzárkóztak a légióban való részvételtől. A Magyar Légió szervezésének sikertelenségében más okok is közrejátszottak, de a magyar antifasiszta hadifoglyok, katonák, tisztek és munkaszolgálatosok tömegeinek akaratán nem múltott, hogy a csehszlovákok, lengyelek, jugoszlávok és románok antifasiszta katonai alakulatai után nem jött létre a magyar antifasiszta hadifoglyok fegyveres alakulata.

1944 júniusában az antifasiszta ellenállási mozgalom élén álló MKP — a csehszlovák és román Kommunista Párttal együtt — Ukrajna Kommunista Pártja Központi Bizottságához fordult azzal a kéréssel, hogy nyújtson segítséget az ország területén kibontakozó ellenállási mozgalom kiterjesztéséhez.

Az Ukrán Kommunista Párt Központi Bizottsága útmutatásai alapján a Partizán Mozgalom Ukrán Törzse, a magyar, román, csehszlovák kommunista pártok képviselőivel együtt részletesen kidolgozták a tennivalókat. A legnagyobb segítséget a partizánharcokban igen gazdag tapasztalattal és jártassággal rendelkező szovjet partizánok nyújtották.

Mintegy 11 szovjet—magyar vegyes állományú, úgynevezett „szervező” partizánegység (kb. 166 fő) került bevetésre Magyarországra akkori területére.⁹

Ezek közül a legjelentősebb volt a Kárpát-Ukrajna területén Munkács környékén működő, zömükben magyarokból álló *Rákóczi*-egység. Az egység működése kezdetén, 1944 augusztusában, 30 főt számlált, s 1944. október 25-én, amikor egyesültek a szovjet hadsereggel, a harcokban közvetlenül részt vevők — nem számolva a nagyszámú segítőt — száma 163 fő volt. Az osztag harctevékenységeinek színhelye a Buzsora-hegy környéke, Munkács és Szovja körzetének községei voltak.

A Rákóczi-csoport harcainak eredményeként megsemmisült: 7 mozdony, 30 katonasággal teli vagon, 27 vagon lőszer, 22 vagon katonai felszerelés. Felrobbant egy vasúti híd, fel-

⁹ Архив ИМЛ. ф. 1, оп. 14, ед. жр. 905, л. 265—270. old.

gyűlt 2 teher- és 1 személyautó. Működésük alatt több száz el-
lenséges katonát tettek ártalmatlanná.¹⁰

Hadizákmány: 189 puska, 40 géppisztoly, 15 golyószóró,
3 géppuska, 3 aknavető, 40 ló, 8 szekér, 1 személyautó, 1 mo-
torkerékpár, 2 kerékpár, 5 nyereg, 10 lószerszám, 3 rádióállo-
más, 1 mozgókonyha.

A partizáncsoport összefegyverzete 1944. október 25-én, a
szovjet hadsereggel történt egyesüléskor: 84 géppisztoly, 17 go-
lyószóró, 19 pisztoly, 210 puska, 6 rádió, 3 aknavető volt.¹¹

A csoport halottakban 21, sebesültekben 12 főt veszített.

Ugyancsak Kárpát-Ukrajna területén, Ungvár környékén
működött a *Bujanov—Lencsés*-csoport is. Az ejtőernyővel le-
ereszkedő csoporthoz időközben sok helyi lakos csatlakozott, úgy-
hogyan együttes létszámuk elérte a 87 főt.

Több százra tehető azoknak a magyaroknak a száma, akik
nem csoportokban, hanem a szovjet hadsereg különböző egy-
ségeinél egyenként, mint tolmácsok, frontpropagandisták, vagy
éppen partizáncsoport szervezők működtek és szereztek becsü-
lésre méltó érdemeket.

1

1942. V. 7.

*A szovjet partizánok levele a magyar honvédekhez. El-
mondják, hogy miért kezdték meg az ellenállást s beszámolnak
sikereikről is. Soraikba hívják a magyar katonákat.*

Olvasd el és add tovább bajtársaidnak!

*Orosz parasztpartizánok levele
a katonazubbonyba öltöztetett
magyar parasztokhoz*

Mi, orosz parasztok, saját országunkban, saját földünkön
dolgozunk. Itt dolgoztak ősapáink, nagyapáink és apáink. Min-
den talpalatnyi orosz földet verejtékünkkel öntöztek meg.

A szovjeturalom alatt nekünk, orosz parasztoknak, szabad,

¹⁰ Beszámoló az Uszta—Priscsepa partizánosztagnak tevékenységéről. HL., Par-
tizángyűjtemény. Sz/106. sz. Másolat.

¹¹ Uo.

örömös élet jutott osztályrészül. Bennünket nem szipolyoznak ki vérszopó földbirtokosok, önmagunk számára dolgozunk, bennünket senki sem zsákmányol ki. Nekünk nem kell a mások földje. Mi senkivel sem akartunk háborúskodni. Mi senkit sem támadtunk meg. A Hitler-zsiványok bandája támadt hitszegően ránk. A Hitler-banditák akarják földünket elrabolni, országunkat leigázni, az orosz munkásokat és parasztokat rabigába hajtani. És nem elég, hogy Hitler a német katonákat hajszolta ellenünk, — benneteket, magyar parasztokat is arra kényszerített, hogy kivegyétek részeteket ebből a sötét ügyből: karöltve a német megszállókkal, ti is rátörtetek országunkra és segíttek a gazember Hitlernek, hogy kifossa hazánkat és fojtogassa népünket. Miért teszitek ezt? Mi keresni valótok van nektek a mi országunkban? Mi rosszat tettünk mi nektek?

Nem látjátok, hogy Hitler mit követett el országotok ellen? Ami elszállítható volt, azt a hitleristák mind elszállították Magyarországból Németországba. A magyar nép éhezik, családokat a legnagyobb nélkülözéseket szenvedti. A németek úgy garázdálkodnak Magyarországon, akárcsak saját országukban. Hitler cselédei: Horthy és társai, eladták a magyar népet. Miért vetitek alá magatokat Hitlernek? Miért vagytok Hitler engedelmes eszközei, aki rabszolgasorba akarja taszítani a szabadságszerető orosz népet? Magyar munkások és parasztok, nem égeti ezért arcotokat a szégyen?

Mi, orosz parasztok, fegyvert fogtunk, partizánok lettünk, hogy a Vörös Hadseregnek segítsünk szent és igazságos harcában. Hitler úgy reménytelen, de Hitler a ti veszteteket is okozza, ti is elpusztultok mind egy szálíg, ha fel nem eszméltek és továbbra is mézszárszékre mentek a német pénzmágnások kedvéért. Az orosz ütés erejét már nem egyszer éreztétek saját bőrötökön. Április 3-án Zsihov faluban szétvertük századotokat és zsákmányt ejtettünk. Április 28-án a szeredina-budai körzetben megsemmisítettük a 41., 56. és 42. zászlóaljokat. Kikergettünk benneteket Szeredina-Budáról, 100 puskát, 200 000 töltenyt, sok gépfegyvert, 50 kocsi hadianyag-szállítmányt zsákmányoltunk.

Katonazubbonyba öltöztetett magyar parasztok! Ne üljete fel a hitlerista csalásnak. Tagadjátok meg a további részvételt a rabló háborúban! Ne hallgassatok zsíros pofájú tábornokokra, Platzmannra! Fordítsátok meg fegyvereiteket, hadd szolgálja népetek védelmét! Fegyveretekkel védjétek meg feleségeket és gyermekeiteket, hogy a németek ki ne rabolják őket és csúfot ne üzzenek belőlük! Csoportosan és egyenként hagy-

játok el a német hadsereget! Az oroszok nem ellenségeitek és segíteni fognak nektek, hogy hazakerülhessetek!¹²

Orosz parasztpartizánok.

Hadtörténelmi Múzeum. Nyomtatványtár. 6243. sz. — Nyomtatvány.

2

1942. VIII. 15-e után.

A Vörös Hadsereg felhívása a partizánok ellen harcoló honvédekhez. A röplap beszámol a partizánok sikereiről és megmagyarázza, hogy miért harcolnak a megszállók ellen. Említést tesz a németek ellen harcoló magyarokról is.

Olvasd és add tovább bajtársaidnak!

Partizánok ellen harcoló magyar katonák!

Honvédek!

A harc a partizánok ellen — reménytelen. A partizánokat nem lehet legyőzni. A biztos pusztulásba rohantok! A brjanszki erdő — a temetőtök! A magyar nép igazi ellensége: Hitler. Hitler hajszol benneteket a halálba. Oktalan dolog, magyarok, a német gazdagok kedvéért orosz földön elpusztulni.

Válasszatok:

A háború biztos halált jelent.

A hadifogság életet. A hadifogságból a háború után visszatértek hazátokba.

Több mint egy éve egyik csapást a másik után mérik a partizánok a németre. A németek sohasem tudják a partizánokat megsemmisíteni. Titeket, magyarok, Hitler és Horthy a vágóhídra küldtek a brjanszki erdőkre. A németeket kímélik.

Tíz hónap alatt, 1941. október 15-től 1942. augusztus 15-ig a partizánok csak a brjanszki erdőkben 31 818 német és magyar katonát és tisztet irtottak ki.

A partizánok nemrégén megtámadták a 47. magyar ezred parancsnokságát, megölték egy ezredest és 3 tisztet, fontos katonai okmányokat zsákmányoltak. Más partizáncsapatok kisik-

¹² A röplapon kézzel írva az 1942. V. 7. dátum olvasható.

lattak harcokcsikkal és egyéb hadianyaggal megrakott 4 vasúti vonatot és felgyújtottak egy vasúti vonatot, amelyik 37 tartályban szállított kőolajat.

A partizánokkal sohasem fogtok zöldágra vergődni, mert a partizánokat a Vörös Hadsereg és az egész orosz nép támogatja. A partizánok a népért állnak bosszút. Ezért irtják a hódítókat, akik rombolják városainkat és falvainkat.

Magyar katonák!

Ne várjatok addig, amíg Hitlerért ti is elpusztultok. Arról, aki Oroszországban a fűbe harapott, otthon azt fogják mondani: milyen szamar volt! Hitlerért, a magyar nép ellensége kedvéért, a halálba ment, pedig ha megadta volna magát az oroszoknak, épkézláb hazakerült volna.

Jegyezzétek meg: a Vörös Hadsereg és a partizánok Sztálin egyenes parancsára nem bántják a hadifoglyot. Százával és ezrével jöttek már át hozzánk bajtársaitok. Közülük egyesek, saját kívánságukra, a partizánokkal együtt harcolnak a Hitlerhódítók ellen. A többieket a partizánok repülőgépen a fronton keresztül Oroszországba szállítják, az ország belsejébe.

Ne várjatok addig, amíg a Vörös Hadsereg az arcvonal felől, a partizánok pedig az arcvonal mögül körülzárnak és megsemmisítenek benneteket. Mielőbb adjátok meg magatokat! A háború után minden fogoly épségben és egészségben visszatér hazájába.

A Vörös Hadsereg parancsoksága.

Hadtörténelmi Múzeum. Nyomatványtár. Szám nélkül. — Nyomatvány.

3

1942. X. 20.

A hadműveleti területen levő 46/III. zlj. parancsnokság 96. sz. parancsa közli a 10. honv. könnyű ho. parancsnokság tábori bíróságának ítéletét a szökésre szövetkezett munkaszolgálatosok ellen.

Kihirdetés végett közlöm, hogy a m. kir. 10. honv. k. ho. pság. tábori bírósága, mint rögtönítélő bíróság az 1942. évi szept. hó 20-án megtartott főtárgyaláson, a m. kir. 104/5. tábori munkás sz. állományába tartozó Krausz Tibor, Berger László, Beier Sándor, Braun Lajos, Friedleánder Andor, Goldstein Jakab, Grósz Ottó, Krisztler Ármin, Ligeti Miklós, Neiser László, Or-

bán József, Polák Ferenc, Rosenfeld Sándor, Schwarcz György, Schwarcz Imre, Spiegel Miklós, Spitz Rezső, Szerényi László, Weisz György, Visz István, Halvin Károly, Berkovics András és Gren Benjámín kíséretben munkásokat a Ktbt. 96. § 2. bekezdése szerint büntetendő szökésre szövetkezés büntette és ezzel a Btk. 96. §-ához képest halmazatban álló Ktbt. 77. §-ába ütköző és Ktbt. 80. §-a szerint büntetendő zendülés büntette miatt agyonlövésrel végrehajtandó halálra ítélte. Nevezettek a kiszabott büntetést a f. évi szeptember 20-án végrehajtották.

Ezt az ítéletet a Magyar Megszálló Csoportoknak alárendelt valamennyi alakulatánál az összes tisztek és legénység előtt ki kell hirdetni, és a táborig munkás századok honvédségi kíséretben szolgálatosai előtt oktatás tárgyává kell tenni.¹³

H. L., A H. M. reponenda anyag rendezése során előkerült töredékes anyag. Közelebbi jelzet nem adható.

4

1942. X. 22.

Az SZK(b)P Brjanszki Területi Bizottsága katonai osztálya igazolja, hogy Hamburger László a Molotov partizánbrigádban harcolt.

Igazolvány. 4593 sz.

Kiadva Hamburger Lászlónak (atyja neve Ármin) arról, hogy 1942. október 22-től 1943. szeptember 20-ig harcosként valóban tagja volt a brjanszki területen működő „Molotov” partizánbrigád „Cskalov” osztagának.

A partizánosztagból a Vörös Hadsereg egységeivel történt egyesüléskor vált ki...

1945. április 9.

Az SZK(b)P Brjanszki Területi Bizottsága katonai osztályának helyettes vezetője.

Zavalin.

H. L., Partizángyűjtemény. Sz. 24. sz. — Fotókópia.

¹³ Forrásközlésünkben anyagot igyekszünk szolgáltatni a partizánoknak a honvédek között végzett felvilágosító munkájáról is. Ez a propaganda nem maradt eredmény nélkül. Számos dokumentumot közlünk, amelyek a magyar katonai vezetés ellenintézkedéseit mutatják be. A honvédek megfélemlítésére és félrevezetésére kiadott parancsokat és rendelkezéseket is publikáljuk.

1942. XII. 2.

A Keleti Megszálló Csoport parancsnokság távirata a VKF 1. osztályához, melyben közlik, hogy a szovjet emberek a honvédek között kommunista eszméket terjesztenek.

Jelentem, hogy az orvlövészek¹⁴ fogságából megszökött honvédek vallomásából, valamint más irányú hírszerzési adatokból kétségtelenül megállapítható, hogy az oroszok a megszállt területeken az utóbbi időben többek között olyan irányú szervezett működést fejtenek ki, hogy honvéd egyének közelébe férkőzve, őket a kommunista eszméknek megnyerjék. Ezen ellenséges törekvések megelőzése, de főleg a felmerült ilyen bűneseteknek a feltétlen megtorlását parancsolóan megkövetelő katonai érdekből sürgős intézkedést kérek arra nézve, hogy a 372/Ki. Megsz. Csop. IV/B—42 XI—XVI. szám alatt írásban a H. M. és VKF urakhoz felterjesztett azon javaslatom, hogy az 1921. évi III. t. c.-be ütköző bűncselekményeket elkövető egyének ne részesülhessenek közkegyelemben, az említett érdekvédelmi¹⁵ szolgáló elintézkést nyerjen.¹⁵

Bakay altbgy.

H. L., 1942. H. M. eln. 13. oszt., 13. tét., 76488. a. sz., ikt. sz. ua. — Hughes-távirat. [Ered. sz.: 372/K. megsz. csop. IV/B. 42. XII. 2.]

¹⁴ A Horthy-féle katonai vezetés azzal is becsmérlni kívánta a hős szovjet partizánokat, hogy hol banditáknak, hol orvlövészeknek nevezte őket. Az utóbbi meghatározással mintegy igazolni akarta a védtelen polgári lakosság és az elfogott civilruhás partizánok ellen elkövetett terrorcselekményeket is. Azzal érveltek, hogy a partizánok nem tartoznak a reguláris Vörös Hadsereghez, tehát velük szemben nem is érvényesek a háború törvényei. A Horthy-hadsereg a háború alatt megtanulta komolyan venni, ellenfélként is elismerni a partizánokat s ezért a későbbi forrásokban már a „partizán” megjelölés tér vissza mind gyakrabban.

¹⁵ Bakay altábornagy a dokumentumban jelzett jelentésben azt kéri a H. M.-től, hogy azokra ne vonatkozzék a Honvédségi Közlöny 1942. november 3-i számában kihirdetett közkegyelem, akiket az 1921. évi hírhedt kommunistaellenes törvény alapján ítéltek el.

Bakay arra hivatkozik, hogy így pl. Zámbo István honvéd is büntetlenséget nyerne, aki „több honvéd egyén és egy világháborús volt magyar hadifogoly előtt a magyarországi állapotokat a Szovjetben levőknél rosszabbnak jelentette ki, továbbá felhívta azok figyelmét arra is, hogy nem 'kell beugrani azoknak a hírszterelemeknek, melyek szerint Szovjetországban rosszabb élet volt, sőt el-lenkezőleg, jobb, mint Magyarországon.”

A jelentés szerint Zámbo Istvánt a közkegyelem szerint szabadlábra kellene tenni, de „kommunista szervekkel való esetleges kapcsolatára és az általa megvalósított cselekmények jellegére való tekintettel” ezt a Keleti Megszálló Csoport parancsnoksága nem javasolja.

A H. M. végül Bakay kérésének megfelelően döntött.

1942. XII. 24.

A szovjet partizánok karácsonyi üdvözlőlevele a honvédekhez.

Olvasd és add tovább bajtársaidnak!

„*Boldog karácsonyi ünnepeket!*”

Honvéd!

Itt a karácsony. Idős édesanyád, feleséged, éhezéstől lesóványodott gyermekeid borzalommal gondolnak arra, hogy talán már nem is vagy az élők között.

Sejtelmük be is következik — honvéd —, ha le nem teszed a fegyvert, ha el nem hagyod az orosz földet.

Elpusztulsz vagy megfagysz a brjanszki erdők mély havában, ha meg nem adod magad a partizánoknak!

A fogságban szerencse vár rád.

Életben maradsz! Ezzel megörvendezteted rokonaidat, hozzátartozóidat, akik várva-várnak téged — honvéd.

Bátran add meg magad a partizánoknak!

Ez az igazolvány jogot ad arra, hogy egyenként vagy csoportosan megadjátok magatokat a partizánoknak.¹⁶

Hadtörténelmi Múzeum. Nyomatványtár. 6261. sz. — Nyomatvány.

¹⁶ A röplap külső formátuma egy karácsonyi üdvözlőlaphoz hasonló. A szöveg között fenyőágot és gyertyát ábrázoló díszítést láthatunk.

A hátlapon egy téli viharban hóval betemetett halott honvéd és egy gyermekét féltő anya rajza van.

1942.

A 121. könnyűhadosztály parancsnoka a szökések nagy számára való tekintettel elrendeli a rögtönítélő bírászkodás kihirdetését.

Az állam hadi erejét fenyegető szökés az utóbbi időben oly rendkívüli módon elharapódzott, hogy a fegyelem csorbulásának és a közbiztonság veszélyeztetésének megakadályozása végett a jövőben elretentő példaadás válik szükségessé.

Ezért a H. M. Úr által reám ruházott illetékes parancsnoki jogomnál fogva a m. kir. 121. honv. k. ho. parancsnokság területére és ennek a hadosztálynak alárendelt katonai kötelekekre szökés büntette miatt a rögtönbíráskodást kihirdetem.

Utásítom az összes alárendelt pság.-okat, intézeteket stb., hogy a rögtönbíráskodásra vonatkozó fenti rendelkezéseimet alárendeltjeik előtt a Szolg. Szab. I. Rész 283. pont 3—5. bekezdésében foglaltak szerint haladéktalanul, azzal a nyomatékos figyelmeztetéssel tegyék iskoláztatás tárgyává, hogy aki a kihirdetés után szökés büntettét követi el, rögtönítélő eljárás alá kerül és agyonlövésel végrehajtandó halállal bűnhődik.

E parancsom kihirdetésének megtörténte az „Aloszt. Névjegyzék, egyéb, még szükségesnek látszó bejegyzések” rovatában minden egyes honvéd egyénnél előjegyzendő. A kihirdetés, valamint az előjegyzés megtörténte ide haladéktalanul bejelentendő.

Felhívom a parancsnokok figyelmét arra is, hogy az alárendelt alakulatoknál felváltás folytán növedékbe kerülő minden honvéddel a rögtönbíráskodás elrendelésére vonatkozó parancsomat közöljék. Ennek megtörténtéről, valamint az „Aloszt. névjegyzékbe” való bejegyzéséről is megfelelően gondoskodjanak.¹⁷

*vitéz Tarnay Béla vörgy. s. k.,
hop.*

H. L., Miskolci hadbírószág 1943. H. 71. sz. — Másolat.

¹⁷ A kihirdetett rögtönbíráskodás ellenére a partizánokhoz történő szökések tovább tartottak. Sokan a helyi lakosság segítségével összekötők útján jutottak el az erdőbe, mások a partizánok támadásai alatt szöktek el alakulataiktól. Gyakran előfordult, hogy a honvédek szálláshelyeiken elrejtöztek és nem vonultak tovább századaikkal.

Minden túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a Horthy-hadvezetőség a legnagyobb erőszak árán sem tudta megakadályozni a szökéseket. A háború vége felé közeledve a katonák mindjobban felismerték, hogy becsapják őket és egyre nagyobb számban hagyták el a fasisztákat.

1942.

A partizánok röplapja az erdőbe hívja a honvédeket, ahol „már sok magyar katona van”.

Zúg az erdő, hívja a honvédet.

Honvédek, legények, idehallgassatok!

Beszélgessünk ma a nyárról, az erdőről. Itt a nyár. A fák zöldellnek, szellő himbálja a lombokat, kiserkent a zöld fű, csobog a hús patak. Jó most az erdőben, rossz most a fronton. Száraz a szátok, por lep el mindent, nincs nyugtotok sem éjjel, sem nappal. Füttyülnek a golyók, dübörögnek a tankok, robbannak az aknák, pattannak a lövegek. Jobbról, balról sebesültek nyöszörögnek, haldoklók kiáltanak. A te utolsó órad sincsen megszűsz. Talán már repül is feléd a halálhozó golyó.

Miért halsz meg, honvéd? Ki fogja szeretett asszonyod arcáról letörölni a könnyet? Ki lesz fiadnak támasza? Mi lesz a gazdasággal, ha te elesel?

Rossz ügyért kergetnek a halálba, honvéd! Nem a hazáért kell meghalnod, hanem az átkozott németért. A németnek kell a te véred, nem a magyarnak és nem az oroszoknak. Harcoljanak a németek maguk, ha már háborút akarnak, a te utad másfelé vezet. Menj el, testvér, a frontról, amíg nem késő. Eredj az erdőbe, ott nem talál meg senki. Már sok magyar katona van ott. Orosz paraszt-partizánokkal találkozol az erdőben. A partizánok megettetnek, elrejtettek. Ott nem talál rád senki!

1942-ben a hitleri hadseregnek befellegzik, és ezzel vége lesz a háborúnak. Akkor te is veszed a batyudat és hazamész, ahol a Tisza vár, az édesanyádhoz. Épségben és egészségben térsz honodba vissza. Hogy fognak örülni, ha megérkezel. Neked fognak dalolni a lányok. Hallgass az okos szóra:

Eredj az erdőbe!

Ezzel a röplappal, ha akarod, átmehetsz a Vörös Hadsereghez vagy az orosz partizánokhoz.¹⁸

Hadtörténelmi Múzeum. Nyomatványtár. Szám nélkül. — Nyomatvány.

¹⁸ A röplap első oldalán egy erdőrésztet ábrázoló kép van „Zúg az erdő, hívja a honvédet” aláírással. A röplap hátsó oldalán egy szétlőtt páncéltörőágyú képe látható.

1943. I. 19.

A szovjet partizánok röplapja a 102., 106. és 108. magyar gyaloghadosztályok katonáihoz. Beszámol a voronyezsi áttörésről, a Vörös Hadsereg sikereiről. Közli, hogy a magyar csapatok gyűrűbe vannak zárva. Megadásra szólítja fel a honvédeket.

Olvasd és add tovább bajtársaidnak!

Szétverték 6 magyar hadosztályt! A németek elárulták a magyarokat!

102., 106. és 108. magyar gyaloghadosztályok katonái!

A Vörös Hadsereg Voronyezstől délre áttörte a hitlerista csapatok vonalát és 50—90 kilométernyire nyomult előre.

6 magyar hadosztályt, a 4-ik olasz hadtestet és 3 német hadosztályt vertek szét.

A németek — mint rendszeren — elárulták szövetségeseiket. Kezdetben a legveszélyesebb frontszakaszokra állította a magyarokat a német hadvezetőség. Azután minden támogatás nélkül hagyva a magyarokat és az olaszokat, a német csapatok futamodtak meg elsőként.

A németek árulása miatt pusztult el

15 000 honvéd!

27 500 honvéd nem akart esztelenül elpusztulni Hitlerért, a magyar nép ellenségéért. Megadták magukat s ezzel megmentették életüket, háború után pedig visszatérnek családjukhoz.

A Vörös Hadsereg győzelmesen támad több fronton egyidejűleg. Észak-Kaukázustól Leningrádig; Voronyezstől délre; a Don alsó folyásánál; Sztálingrádtól délnyugatra és a középső frontszakaszon.

Két hónap alatt — 1942. november 19-től — a Vörös Hadsereg csupán Sztálingrádnál és a Donnál a német hadsereg 57 hadosztályát semmisítette meg. Ezenkívül befejezéshez közeledik a Sztálingrádnál bekerített 22 német hadosztály megsemmisítése.

A Vörös Hadsereg győzelmei gyökeres változást jelentenek a háború menetében.

Megkezdődött a német hadsereg összeomlása!

1943 Hitler pusztulásának éve lesz!

Magyar katonák! Jusson eszetekbe: A partizánok és a Vörös Hadsereg közti fogóba vagytok zárva!

A német csapatok egyelőre még fedezik hátatokat a Vörös Hadsereg ellen. De válságos pillanatban a németek elárulnak benneteket itt is. Éppen úgy, mint ahogy elárulták bajtársaitokat, a magyarokat, Voronyezs alatt.

Pusztulástok elkerülhetetlen, ha meg nem adjátok magatokat a partizánoknak, vagy a Vörös Hadseregnek!

Ez az igazolvány jogot ad arra, hogy egyenként vagy csoportosan megadjátok magatokat a partizánoknak.¹⁹

Hadtörténelmi Múzeum. Nyomtatványtár. Szám nélkül. — Nyomtatvány.

10

1943. III. 24.

A 108. könnyűhadosztály tábori bíróságának ítélete a tisztjei ellen elégedetlenséget szító és a partizánokhoz átszökni akaró Lieberman Lajos kiegészítő munkaszolgálatos ügyében.

A m. kir. 108. honvéd könnyűhadosztály-parancsnokság tábori bírósága, mint ítélőbíróság...^{19/a}

ítélt:

az 1943. évi február hó 18-tól március hó 21-ig előzetes le-tartóztatásban volt, azóta pedig vizsgálati fogságban levő

L i e b e r m a n L a j o s,

aki 1917. évi április hó 8-án Lonkán született, ottani illetőségű és lakos, gyári munkás, a m. kir. 101/11. tábori munkás század állományába tartozó, de a m. kir. 34/II. zászlóaljhoz vezényelt kiegészítő munkaszolgálatos, békeállománytete: a nagykátaí 1. kiegészítő kirendeltség, az erdélyi emlékérem tulajdonosa, akinek atyja: néhai Lieberman Ábrahám, anyja: néhai Katz Fáni, nőtlen, legutóbb tábori posta 118/01. szám alatti lakos, vádlott

b ü n ö s :

1. a Ktbt. 85. §-ának 1. bekezdésébe ütköző és minősülő folytatólagosan elkövetett bujtogatás büntetében, melyet azáltal követett el, hogy

¹⁹ A röplap alján az utolsó mondat orosz nyelvű fordítását olvashatjuk.

^{19/a} A bírósági iratok esetében általában csupán a ténymegállapítást, az indokolást és az ítéletet tartalmazó részeket közöljük. A kihagyott részokről ismertetést nem adunk.

1943. évi február hó 18-án, a 34/II. zászlóalj egyik részlegének a banditák elleni vállalkozásban elszenvedett három sebesültjére való utalással — akik közül az egyik kevéssel utóbb elhunyt, — Heinrich József honvéd előtt azon kijelentéseket tette, hogy „mit szól az »öreg« (Bárdossy alezredes) a mai vállalkozáshoz, nem furdalja-e a lelkiismeretét a három sebesült, — kit terhel azokért a felelősség, Domján főhadnagy urat, vagy az alezredes urat, — minek megyünk vállalkozásra, hisz úgy sincs semmi értelme az egésznek, jobb lenne, ha az alezredes úr nem hősködné”, — majd ezen kijelentéseit lényegileg még ugyanez nap Bödei Géza póttart. honvéd előtt is megismételte azzal, hogy „ha Bárdossy alezredes és Domján főhadnagy urak tovább is részt vesznek a vállalkozásokon, maguk is úgy járnak, mint a halott és a sebesültek”, — továbbá utóbb nevezett honvéd előtt, néhány nappal megelőzően pedig Pulai Gyula tsz. szakaszvezető, Holbok Sándor tizedes c. szakaszvezető, Szücs István póttart. őrvezető c. tizedes és Vokanics Mihály póttart. őrvezető előtt még azzal a kijelentéssel élt, hogy „a partizánok milyen udvariasak és tisztességes emberek”, — miáltal katonai egyének közt az előljárói tekintélyt aláásni és a szolgálati viszonyok iránti elégtelenséget szítani törekedett, — és

2. a Szolg. Szab. I. rész általános határozányaiba ütköző, folytatólagosan elkövetett fegyelmi kihágásban, melyet olyképpen vitt véghez, hogy

1943. évi február hó 17-én tábori posta 118/30. szám alatti beosztási helyéről Ferenczi Lajos póttart. honvéd útján 1—1 tábori lapot akart Orbán Miklós zászlóshoz és Fritz Gyula hadapród őrmesterhez Szeredina-Budára, — illetve egy levelet Dóczy József honvéd útján nevezett zászlóshoz engedély nélkül eljuttatni, amelyekben nevezettektől vezénylésének megszüntetését és századához való visszahelyezésének mielőbbi kieszközlését kérte, —

és ezért őt:

a Ktbtk. 85. §-ának 1. bekezdésében foglalt büntetési tétele alapján, a Ktbtk. 55. §-ára figyelemmel

4 (négy) évi

börtönre

ítéli...

A haditörvényszék vádlott előadása, továbbá a főtárgyaláson tanúként kihallgatott Holbok Sándor tizedes c. szakaszvezető, Vokanics Mihály póttart. őrvezető, Heinrich József honvéd és Bödei Géza póttart. honvéd vallomása és az ismertetett

bűnügyi iratok alapján mindenben a rendelkező rész szerinti tényállásokat vette ítélkezésének alapjául.

Vádlott a terhére minősített bujtogató tartalmú kijelentések megtételét általában tagadta. Heinrich József honvédek — védekezése szerint — a kérdéses alkalommal csupán annyit mondott, hogy jó lenne, ha már egyszer nem lenne vállalkozás. Érdeklődött továbbá nála az 1943. évi február hó 18-án történt banditaellenes vállalkozás során súlyosan megsérült Bencze tizedes állapota iránt. Olyan kifejezéseket azonban nem használt, amelyek előljáró zászlóaljparancsnoka: Bárdossy alezredes, vagy az ugyancsak előljáró géppuskaszázad parancsnoka: Domján főhadnagy személyével kapcsolatban a köteles tiszteletet mellőző tartalommal bírtak, valamint olyanokat sem, amelyek a szolgálati viszonyok iránti elégedetlenség felszítását célozták. Bödei Géza póttart. honvéddel a szóbanforgó alkalommal nem is beszélt. A reá nézve súlyosan terhelő vád szerinti kijelentéseket Heinrich József honvéd ellenszenvből és ártani-vágyás szándékával koholta ellene. Beismerte azonban, hogy február hó 18-át néhány nappal megelőzően Pulai Gyula és Holbok Sándor szakaszvezetők, Szücs István tizedes és Vokanics Mihály őrvezető előtt beszélgetés során kijelentette, hogy „a partizánok milyen udvariasak és tisztességes emberek”.

A vádlott tagadásba vett kijelentéseit a főtárgyaláson kihallgatott Heinrich József honvéd, Holbok Sándor szakaszvezető és Vokanics Mihály őrvezető esküvel is megerősített valománnyal a reájuk vonatkozó rész tekintetében hitelt érdemlően vallották.

Az ítélőbíróság ezen tanúvallomások alapján a vádlott terhére rótt folytatólagosan elkövetett bujtogató bűntettében való bűnösséget megállapítandónak találta. Igen jelentős mértékben hozzájárult a teljes bizonyítottsághoz az is, hogy vádlott a fegyelmi kihágás címén terhére rótt, tiltott levelezésben a századához való mielőbbi visszajutását igyekezett keresztülvinni, a jelenlegi szolgálati beosztásával való nagyfokú elégedetlensége miatt. Ezt az egyéni érzületét tükrözi vissza Heinrich honvéd előtt tett azon kijelentése, is, hogy „tél idején nagyon veszélyes dolog az aknaszedés, mert a telepített aknát befújja hóval a szél és így nem látható. Tavasszal azonban ki fogja kerülni az aknákat. Inkább a lovak repüljenek a levegőbe, mint ő”, továbbá Vokanics őrvezető előtti azon nyilatkozata is, hogy „a járőrözést nem bírja, s át akart szökni a partizánokhoz, azonban egyik honvéd figyelte”.

Ezen közvetlen és közvetett bizonyítékok alapján a haditörvényszék úgy találta, hogy a vádlott által használt kijelen-

tések tartalmuknál fogva alkalmasak voltak arra, hogy a vele szemben álló honvéd egyénekben az előljáró iránti köteles tisztelet érzetét aláássák és bennük a szolgálati viszonyok iránt elégtelenséget szítsanak. Erről vádlottnak tudomással kellett bírnia, mert a nála észlelendő tervszerű keresztülvitel is azt mutatja, hogy megfontoltan, négyszemközti beszédek során igyekezett folyamatosan a honvédek érzületét megfertőzni.

Vádlott Orbán Miklós zászlóshoz és Fritz Gyula hadapród őrmesterhez írt levelekre vonatkozóan azzal védekezett, hogy arra Tibay Géza zászlóstól előzően engedélyt kért és kapott. Ezen állítása azonban pusztá kitalálásnak minősítendő, nevezett zászlós ellenkező előadása alapján, amit ide vonatkozó közigazgatási kihallgatása során tett. Vádlott bűnösségét tehát fegyelmi kihágás címén ebben is meg kellett állapítani.

A büntetés kiszabásánál a Ktbtk. 85. §-ának 1. bekezdésében foglalt büntetési tétele szolgált alapul.

Enyhítő körülményként értékelte a haditörvényszék vádlott eddigi feddhetetlen előéletét.

Súlyosító körülményként esett latba a cselekményeknek háború idején történt elkövetése, továbbá a folytatólagos keresztülvitel és a tervszerűség.

A súlyosító körülmények nagyobb száma és nyomatékosabb volta miatt vádlott büntetését a súlyosabb cselekményére meghatározott irányadó büntetési tétel közép mértékén jóval felüli kiszabásban kellett meghatározni, mert az így kivetett szabadságvesztésbüntetés állt vádlott alanyi bűnössége fokával és cselekményei tárgyi súlyával a leginkább arányban.

Vádlott 1 (egy) hónapot és 6 (hat) napot kitöltött előzetes letartóztatásban és vizsgálati fogságban. Ezt az időt a Ktbtk. 54. és a Btk. 94. §-ai értelmében a kiszabott szabadságvesztés büntetésbe be kellett számítani.

Végül a bűnjelek kiadása tekintetében a rendelkező rész szerint kellett határozni.

Tábori posta 118/01., 1943. évi március hó 24-én.

*dr. Boros Gyula hb. szds. s. k.,
tárgyalásvezető.*

*Szendrő János karp. őrm. s. k.,
jegyzőkönyvezető.*

1943. III.

Vlagyimir Vlagyimirovics Pavlov, a Szovjetunió Hőse, feljegyzése szerint a Fjodorov partizáncsoport szabadon engedte a fogságba jutott magyarokat.

1943. márciusában partizán magasabbegységünk rajtaütést hajtott végre a Kornokovka városban és állomáson elhelyezkedett hitlerista helyőrség ellen.

Utcai harc után a partizán századok elfoglalták a vasútállomást. A partizánok a város központja felé nyomultak.

És hirtelen, amikor az előrevetett alegységek már nem voltak messze a hitlerista parancsnokság épületétől, amely egyidejűleg a németek védelmi csomópontjául is szolgált, az egyik házból magyar egyenruhás katonák csoportja jött ki. Az elől jövő kezében fehér zászló volt.

A harc befejezése után a Kornokovkától harminc kilométerre, a sűrű erdőben fekvő törzsben A. F. Fjodorov, a Szovjetunió Kétszeres Hőse — magasabbegységünk parancsnoka —, tolmács segítségével hosszasan elbeszélgetett a magyarokkal. Mindannyian szegény családból származó parasztoknak bizonyultak és Alekszej Fjodorovics, aki maga is sokáig szegény-parasztként élt, azonnal megtalálta velük a közös nyelvet.

A magyarok elbeszéltek, hogy ők nem akartak tovább harcolni a német imperialisták érdekeiért, hogy a németek lenézően bántak velük és mindenféle módon megszegényítették őket. Mindez okul szolgált arra, hogy elhatározzák, megadják magukat a partizánoknak.

Később a magasabbegység parancsnoka megparancsolta, hogy a magyarokat engedjék szabadon. És mi elbúcsúztunk tőlük az erdő szegélyénél, ahol őrségünk tartózkodott.

V. V. Pavlov

H. L., Partizángyűjtemény. Sz. — Eredeti tisztázata.

1943. VII. 10.

A honvéd vezérkar főnöke közli, hogy szökés miatt rögtönítélő eljárás során 3 honvédet halálra ítélték.

A D—6-hoz jelzésű szolgálati könyv 28. §-a értelmében a Címnek alárendelt összes csapattesteknél, pötesteknél stb., illetve a H. M.-ben beosztott tisztek és legénységi állományú egyének előtt leendő kihirdetés végett közlöm, hogy

1. a m. kir. VII. honvéd hadtestparancsnokság tábori bírósága mint rögtönítélő bíróság, az 1943. évi június hó 27-én megtartott főtárgyaláson a m. kir. 404. különleges munkásszázad állományába tartozó Kocsis László munkaszolgálatost szökés büntette miatt agyonlövésssel végrehajtandó halálbüntetésre ítélte. Nevezetten az ítélet 1943. évi június hó 27-én végrehajtatott, —

2. a m. kir. VII. honvéd hadtestparancsnokság tábori bírósága mint rögtönítélő bíróság, az 1943. évi július hó 2-án megtartott főtárgyaláson a m. kir. 404. különleges munkásszázad állományába tartozó Pethő Lajos munkaszolgálatost és a m. kir. 14/I. zászlóalj állományába tartozó Didenkó Miklós honvédet szökés büntette miatt agyonlövésssel végrehajtandó halálbüntetésre ítélte. Nevezettek az ítélet 1943. évi július hó 2-án végrehajtatott.

Budapest, 1943. évi július hó 10-én.

a m. kir. honvéd vezérkar főnöke h.

*Vitéz Bajnóczy vezds. s. k.,
illetékes parancsnok.*

H. L., 1943. VKF. I. oszt., 5494. sz. — Sokszorosított másolat.

1943. VII. 27.

Az ungvári 8/1. nyomozó alosztály jelentése a Központi Nyomozó Parancsnokságnak, hogy a királymezői őrs által elfogott 8 partizán között 3 magyar volt.

1943. július 20-án kelt azonos számú jelentésem kapcsán:

A királymezői őrs jelentése szerint a mai napon a határ vadász őrs 8 partizánt elfogott. A partizánok előadása szerint

kb. 3000 főből álló partizán csapat, köztük kb. 900 lovas, Turbacil, Brusztura községek irányába igyekeznek előnyomulni. Minden 2-ik embernél géppisztoly van. A partizánoknak több páncéltörő ágyújuk is van. Vonatoszlopuk 300 országos járműből áll. A partizánok állítólag a brianszki erdőben (lengyel terület) gyülekeztek. Az elfogott partizánok között 3 magyar, 1 zsidó, a többi orosz származású egyén van. A partizánokat még a mai nap folyamán Kassára kísérik a Kémelhárító osztályhoz.

Körösmező határában a dazsinai réten, ma este a partizánok a határvadász őrs járórét megtámadták, azonban azokat megsemmisíteni vagy elfogni nem sikerült, mert azok a sötétség leple alatt elmenekültek. Sérülés nem történt.

Újabb értesüléseimet azonnal jelenteni fogom.

Azonos jelentést tettem a kassai kerületi parancsnokságnak. 2864/B. 1943.²⁰

Közp. nyompság

H. L., 1943. H. M. eln. 20. oszt., 114889. ikt. sz. — Másolat. (Ered. sz.: 15468/B. kt—1943.)

14

1943. VIII. 27.

Krisán László honvédről a 40/7. századnál felvett „Tényvázlat”, amelyben elmondják, hogy a partizánok soraikba hívták őket.

Tényvázlat.

Felvétetett 1943. aug. hó 27-én az F. 611. táb. postaszámú pság. irodájában, az aug. hó 27-én 5 h 30-kor történt partizán-támadás tárgyában.

Jelen vannak alulírottak:

a) Krisán László honv. kecskehátai (Kolozs m.) születési és illetőségű 28 éves, gör. kath. vallású, nős, földműves. Avatási éve 1941. Irni, olvasni tud, a hadicikkekre kötelezve van. Érdeme, hogy 21 havi hadműveleti területi szolgálattal rendelkezik.

b) 1943. aug. hó 27-én 5 h 30-kor Séllei Gyula törm. azt a parancsot adta, hogy Krisán László parancsnoksága alatt Szfirla

²⁰ Az ügyirat nem közölt részeiben számos adat található Kovpak partizán-tábornok híres kárpáti portyájára.

Demeter honv. menjen járőrbe a kamionkai hídhöz és vissza. Figyeljék a síneket és figyeljenek jobbra és balra. A honvédek a 156,5 km-nél egy kb. 15—20 főnyi partizáncsoport elfogta és lefegyverezte. Utána a banditák nevezetteket elengedték s azok támpontjukra visszatértek.

Megállapítandó, hogy terheli-e felelősség Krisán László honvédet a lefegyverzés meg nem akadályozása miatt.

c) Mentő körülmény, hogy a bozotos terepből előugorva kb. 15—20 főnyi géppisztolyos bandita vette őt körül. Szfirla Demeter honv. vallomása szerint, mikor kézigránátjukat elő akarták rántani, kezüket lefogták. Megakadályozták az ellenállást.

d) Krisán László honv. vallomásában előadja, hogy f. hó 27-én 5 h 30-kor Séllei Gyula tórm.-tól azt a parancsot kapta, hogy mint parancsnok Szfirla Demeter honvéddel menjen járőrbe a kamionkai hídhöz és vissza. Figyeljék a síneket és figyeljenek jobbra és balra. A 382. sz. árkász támponttól 500 m-re a bokrok közül előugorva kb. 15—20 főnyi partizán lepte meg őket és őt, társával együtt, az erdőbe hurcolták. Először azt akarták, hogy álljanak be partizánnak, majd amikor ők kérték a partizánokat, hogy engedjék el őket, mert 21 hónapja vannak Ukrajnában és most kerülnek leváltásra, a partizánok azzal a feltétellel engedték szabadon őket, hogy többet nem lövöldöznek a vasútvonal mentén s az általuk letett aknákat sem szedik fel. Ugyanakkor fegyverzetük (puska, 90 db töltény, 4 db kgr., derékszíj, tölténytáska, szurony) átadásra kényszerítették őket. Fenti eset után azonnal jelentkeztek támpontjukon reggel 7 h-kor, Séllei Gyula tórm. támpontpk-nál.

A terhére rótt cselekményt tagadja, mert nem érzi magát felelősnek abban, hogy fedett terepen nem vette észre a partizánokat és hogy 15—20 főnyi banditát nem tudott leküzdeni, hanem erőszaknak engedve, fegyverét kénytelen volt átadni.

c) Krisán László honv. szabadlábban maradt ²¹

*Szfirla Demeter
tanú*

*Duranán hdgy.
szd. pk.*

*Krisán László
vádlott*

H. L., Miskolci hadbíróság. 1943. 272. csomó. H. b. 186/43/1. szám. — Eredeti tisztázat.

²¹ Séllei Gyulát 3 havi, Krisán Lászlót és Szfirla Demetert 1—1 havi fegházra és heti 1 nap bójt s ugyanazon a napon kemény fekhely büntetésre ítélték.

1943. IX. 7.

Részlet a szovjet partizánokhoz átszökött Tóth István munkaszolgálatos bírói ítéletéből.

I n d o k o k :

Vádlott beismerése és a főtárgyaláson ismertetett iratok adatai alapján az alábbi tényállás nyert megállapítást:

Tóth István klg. musz. vádlott eredetileg a m. kir. 471. klg. musz. századdal 1943. évi február havában jött ki a hadműveleti területre s később a m. kir. VII. klg. munkás századhoz áthelyeztetett.

Nevezett 1943. évi június hó 15-én több társával, névszerint: Szoboszlai Lajos, Virág Antal és Tóth Zsigmond munkaszolgálatosokkal közös egyetértéssel elhatározták, hogy beosztásukból meg fognak szökni. Erre — vádlott előadása szerint — az szolgáltatott okot, hogy előzőleg egy vízbefült társuk kimentése közben annak pénze eltűnvn, a gyanú ő és említett társaira hárult.

Vádlott a megállapodásuk értelmében 1943. évi június hó 16-án beosztását egyedül, önkényesen elhagyta azzal, hogy előremenne megállapítsa, biztos-e az út a partizánokhoz. Több napi út után Radogoschtschskaja-Buda nevű községbe érkezett, ahol ugyanis a tábori munkás század előzőleg állomásozott, s ahol a többi társaival a megbeszélésükhöz képest találkozniok kellett volna. Itt, miközben egy ukrán lakos házába élelemszerzés céljából betérve, onnan kijött, két bandita (partizán) elfogta s egy erdőbe — ahol nagyobb számban partizánok táboroztak — hurcolták. Itt már több magyar szökevényel — akik között a különleges munkás századtól is többen voltak — találkozott. A partizánok ekkor a honvéd egyenruházati tárgyait tőle elszedve, azokat elégették, s helyettük ukrán polgári ruházatot adtak s partizán jelvényel — az ingen piros szöveta-
rab — látták el.

Ezt követőleg már a banditákkal együtt vett részt azok vállalkozásaiban, de — előadása szerint — csak harácsolásokban. Később fegyvert is adtak neki.

Egy alkalommal, augusztus hó elején, a bandában vezető szerepet vivő Vajda nevű, szintén szökevény munkaszolgálatostól azt a megbízást kapta, hogy menjen ki a legközelebbi faluba felderíteni, hogy vannak-e ott magyar, illetve német

katonák és még aznap délben térjen vissza. Vádlott ekkor a kapott parancs értelmében a kijelölt községbe távozott, de nem tért vissza a meghatározott időre, hanem faluról falura csavargott. Pár nap után, augusztus hó 9-én Starasilzy községben német katonák az egyedül csatangoló, ukrán polgári ruhában levő vádlottat elfogták és a m. kir. 42/II. zászlóaljparancsnokságnak átadták. Itt kihallgatták augusztus hó 19-én s az akkor mozgásban levő m. kir. 121. honvéd könnyűhadosztály-parancsnokság tábori bíróságának, — az pedig a 201. (időközben 21.) honvéd könnyűhadosztály-parancsnokság tábori bíróságának — adta át vádlottat. Ez utóbbi bíróság azután az illetéktelensége megállapítása mellett vádlottat a m. kir. VII. honvéd hadtestparancsnokság tábori bíróságához kísértette át.

Vádlott a fenti tényállással megegyezően adta elő vallomását, s beismerte, hogy végleg ki akarta vonni magát a szolgálati kötelezettsége alól.

A szökési célzat vádlott beismerésén kívül abból a körülményből, hogy közel két hónapig volt távol, beosztásából megszűs eső helyekre távozott, s bár partizánok közé került, alkalma lett volna onnan már előbb is megszöknie, továbbá, hogy elfogatásakor is hordta a partizán jelvényt, s végül mert tudta, hogy a szökésre rögtönbíráskodás van elrendelve, — bizonyította van.

Vádlott a védelmére azt adta elő, hogy mivel a családját szerette volna látni, ezért távozott el önként a beosztásából.

A haditörvényszék vádlott ezen védekezését nem fogadta el, mert egyrészt az már önmagában is ellentmondásban van vádlott ama, a tényállással egyező előadásával, hogy azért határozta el magát, a tett elkövetésére, mert lopás gyanúja alatt állván, félt a büntetéstől, másrészt, mert az valóság esetén sem képez büntetőjogi beszámítást kizáró, vagy megszüntető okot.

Minthogy a fent írt tényállás alapulvétele mellett vádlott cselekvősége kimeríti a rendelkező részben írt szökés büntetének tényálladási elemeit, őt abban bűnösnek kellett kimondani.

A büntetés kiszabásánál a törvényszék súlyosbító körülményként mérlegelte, hogy vádlott a szökéséből kifolyólag került az ellenség (partizánok) kezébe, s bár kényszerűségből, de azok vállalkozásaiban részt vett s ezáltal a magyar és szövetéses erőknél hátrányt okozott, továbbá, hogy egy korábban kiszabott büntetőítélet —, valamint a szökésre kihirdetett rögtönbíráskodás hatálya alatt követte el a tettet. Ezzel szemben enyhítőként vette figyelembe vádlott töredelmes megbánást.

mutató őszinte beismerését, a cigány mivoltából eredő kóbor hajlamát.

A súlyosbító és enyhítő körülmények mérlegelése után a haditörvényszék úgy találta, hogy a számban is túlsúlyban levő súlyosító körülmények belső értékük szempontjából oly nyomatékosak, hogy vádlottal szemben e cselekményére a törvény által meghatározott büntetésnek a felső határához közel eső büntetés volt kiszabandó, mint amely a vádlott alanyi bűnösége fokával és a bűncselekmény tárgyi súlyával arányban állónak mutatkozott.

A szabadságvesztés büntetésből az előzetes letartóztatással és vizsgálati fogsággal a rendelkező részben felhívott törvényszakaszok alapján 29 (huszonkilenc) napot kitöltöttnek kellett venni, mert annak tartama a haditörvényszék megítélése szerint vádlott önhibáján kívül állott elő.

A hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztését a törvény imperatív rendelkezése folytán kellett kiszabni.

A haditörvényszék a vádló által indítványozott legsúlyosabb büntetési tételt alkalmazhatónak nem találta, mert vádlott fenti tényállásban írt cselekvőségében az ellenséghez szökés célzatát — tagadásával szemben még ama körülményből, hogy a partizánoktól is megszökött —, megnyugtató módon bizonyítva nem látta.

A haditörvényszék ezzel kapcsolatosan mérlegelés tárgyává tette azt is, hogy vajon vádlottal szemben a Ktbtk. 94. § 2. bekezdésében meghatározott 2. büntetési tétel (agyonlövés általi halál) alkalmazása helyt foghat-e. Minthogy azonban adat arra nézve, hogy vádlott a tényállásban megnevezett musz. társaival együtt szökött volna meg, illetve, hogy azok is utána a szökést elkövették volna, nem nyert beigazolást, azért eme büntetési tétel vádlottal szemben alkalmazható nem volt.

II.

Vádlott tagadta, hogy a szökésekor magával vitt, saját szolgálati használatában levő kincstári felszerelési tárgyait jogtalanul eltulajdonította, vagy veszni hagyta volna, s azok elhagyására nézve a tényállással megegyezően azzal védekezett, hogy azokat a partizánok vették el tőle és semmisítették meg. Minthogy tagadásával szemben adat nem merült fel arra nézve, hogy a vád szerinti kincstári tárgyakat jogtalanul eltulajdonította, vagy szándékosan vagy gondatlanul veszni hagyta volna,

s mert abból a körülményből, hogy partizánok fogságába kerülvén, azok polgári ruházattal, illetve partizán jelvénnel látták el, a haditörvényszék valószínűsítve látta vádlott védekezését, s ezért őt bizonyíték hiányában eme bűncselekmény vádja alól a rendelkező részben felhívott törvényszakas alapján fel kellett menteni.²²

Tábori posta K. 558., 1943. évi szeptember hó 7-én.

Dr. Dobál Zsigmond
hb.-őrnagy s. k.
tárgyalásvezető

Petrás Gyula
ht. i. őrmester s. k.
jegyzőkönyvvezető

Az ítéletet megerősítem; az végrehajtandó!

Tábori posta K. 558., 1943. évi szept. hó 7-én.

vitész Kiss István vör. s. k.
illetékes parancsnok

H. L., Miskolci hadbírószág. 1943. 272. csomó. H. 192/43. szám. — Másolat.

16.

1943. IX. 22.

A hűtlenség büntetével vádolt Kovács Mihály vallomása
a partizánokkal való barátkozásukról.

Megértem, mivel vagyok gyanúsítva, bűnösnek annyiban érzem magam, hogy nem jelentettem Bródi Mihály honvédnek a banditákkal folytatott tárgyalásait.

1940. évi június havában vonultam be először a honvédséghez és akkor hat hét tényleges szolgálatot teljesíttem. F. évi július hó 9-én 10/III. zlj. Karcagra vonultam be és augusztus 3-án a 40/III. zlj.-vel indultam el orosz területre. Jelenleg a 9. század állományában a dubinai támpontnál teljesítek szolgálatot.

Kb. hat héttel ezelőtt Bródi Mihály honvéd elmondta nekem, hogy összeköttetésben van a banditákkal és azok azt akar-

²² Tóth Istvánt 4 év. 6 hónap börtönre, 5 évi hivatalvesztésre s politikai jogainak ezen időre való felfüggesztésére ítélték.

ják, hogy szökjenek át hozzájuk, gondoskodnak a hazajuttatásukról is, csak ne harcoljanak a németek oldalán.

Ezt követően egy hét múlva 19 h körül, mint járőrparancsnok, parancsnokságom alatt Bródi Mihály, Martinec Ferenc, Huláj György, Dzsuba Mihály honvédekkel, valamennyien ruszin nemzetiségűek, járőrbe indítottam útba az ivacskói hídhoz és vissza. A kijelölt ivacskói hidat kb. 20 h 30 perckor értük el s onnan 21 h 30 perckor értünk vissza. 22 h körül érkeztünk a visinki-i blokkházhoz. A parancs értelmében ide be kellett térni, megérdeklődni, nincs-e valami különös esemény és itt egyúttal meg is pihenhetünk. Odaérkezésünkkor a blokkházban, annak kezelője egy polgári egyén volt, akivel Bródi Mihály honvéd oroszul beszélgetni kezdett, aziránt érdeklődve, hogy jönnek-e banditák és ha igen, mikor. A blokk-kezelő közölte a nevezettel, hogy 22 órára van megbeszélve az összejövetel, tehát rövidesen itt kell lenniök. Kb. 22 h 15-kor egy 12—15 főből álló banditacsoport érkezett a blokkházhoz, illetve a blokkházba magába ennyien jöttek be, mert az udvaron ezeken kívül még több bandita is tartózkodott, azonban nem tudom, hogy ezek hányan lehettek. A banditák megjelenésekor felálltunk és Bródi Mihály beszélgetésbe elegyedett azokkal. A banditák a nálunk uralkodó viszonyok iránt érdeklődtek és főleg aziránt, hogy nem akarunk-e megszökni, mert ez esetben gondoskodnak a hazajuttatásunkról is, csak ne harcoljunk a németek oldalán. Azt mondták többek között, hogy a magyar katonákat nem akarják bántani, holott ezt megtehetnék, mert ők 200—300-an is vannak, míg a járőrök csak 4—5 főből állnak. Én is beszélgetésbe bocsátkoztam azután a banditákkal, akikkel abban egyeztünk meg, hogy most még nem szökhetünk át hozzájuk, de majd értesíteni fogjuk őket, hogy mikor. Dzsuba Mihály honvéd kivételével mindnyájan beszéltünk a banditákkal. Először abban egyeztünk meg a banditákkal, hogy a blokk-kezelő útján majd megüzenjük, hogy mikor tudunk átszökni hozzájuk. Bródi Mihály honvéd azonban azt javasolta, hogy az egész támpontot legjobb lenne ha kiemelnék és mi ebben segítségükre is lehetnénk, sőt Bródi még azt is mondta, hogy a magyar nemzetiségű honvédek közül, akik nem akarnának velük menni, azokat lőjék le, vagy csináljanak velük, amit akarnak. Bródi honvéd még azt is megígérte, hogy ha a támpont parancsnok, Kiss Mihály szakaszvezető ellenállna a támpont átadásában, ő le fogja lőni a szkv.-t, akivel egy szobában is alszik. Miután a banditákkal ily módon a támpont átadását megbeszéltük, 22 h 45 perckori időben, a támpontunkra útnak indultunk. Elindulásunk előtt a banditák még kenyeret és tejet

is adtak. Eltávozásunkkal egyidejűleg a banditák is elhagyták a blokkházat. Még ugyanezen a napon éjjel után ugyanezre a menetvonalra ugyanezen járőrrel járőrbe indultam, amikor is a blokkházban már csak a blokk-kezelő volt.

Az esetet a következő napon Bródi Mihály honv. a támponton levő legénységnek — a támpontvezető szakaszvezető kivételével — elmondotta, hogy miben egyezett meg a banditákkal. A legénység közül Kriga Demeter, Buljina László, Dzsuba Mihály, Losák Péter és Birák Elek honvédek erre azt mondták Bródinak, hogy ők nem akarnak a banditákkal tartani és intézze el Bródi honv. a banditákkal, hogy ne támadják meg a támpontot. Ezt követően kb. egy hét múlva járőrszolgálatom alatt, amikor is Bródi honv. is jelen volt, a wisink-i blokkháznál tartott pihenőnk alatt 22 h körüli időben a banditák, éspedig a banditavezér és két felfegyverzett bandita engem és Bródi honvédet kihívtak a blokkházból és kérdezték, hogy mikor fogunk átszökni hozzájuk. Mi azonban, miután járőrözésünk közben polgári egyénektől azt a hírt hallottuk, hogy Olaszország már letette a fegyvert és hogy a magyar katonákat már hamarosan haza fogják vinni, azt mondtuk a banditáknak, hogy most nem szökhetünk át, de nem fogjuk őket bántani, úgy fogunk egymás mellett elmenni, mintha nem is ismernék egymást, ezzel szemben viszont ők se bántsák a magyarokat és ne robbantsanak ők sem ott, ahol magyar csapatok vannak. Miután a banditákkal ilyképpen kölcsönösen megegyeztünk, elváltunk egymástól. Ezt követően kb. kétszer még a blokk-kezelő útján üzenetet küldtünk a banditáknak oly értelemben, hogy ne bántsák a magyarokat, mert azok úgyszólamint nemsokára haza fognak menni. Ezenkívül többet a banditákkal nem érintkeztünk.

Az eddigi vallomásokon említetteken kívül a támpont legénységéhez tartoztak még Nyisztor Teofik és Zsebik Mátyás honvédek.

Feltett kérdésre előadom, hogy a banditákkal való találkozásunkkor, mielőtt járőrbe indultam volna, Bródi honvédtől megtudtam, hogy a banditákkal fogunk találkozni. Jelentést erről Bródi honv. kérésére mulasztottam el.

A banditákkal való kapcsolatunkat azért nem jelentettem, mert féltettem Bródi honvédet, hogy baja lesz és attól is tartottam, hogy a banditák emiatt meg fogják támadni a támpontot. A banditákkal találkozásunkkor azért nem bocsátkoztam harcba, mert azok sokkal többen voltak.

Előadom továbbá, hogy f. hó 17-én 24 h-kor parancsnokságom alatt Birák Elek, Marfinec Ferenc, Losák Péter és Hulaj

György honvédekkel a dubnó-i blokkház felé járőrbe útbaindítottam. A támponttól kb. 300 méterre, amint a járőrrel a sínek mentén haladtam, a kétoldalt emelkedő töltéstől a baloldalt ukrán nyelven a következő kiáltást hallottam: „Állj! ki vagy”. Mire én válaszoltam, hogy magyar járőr. Erre az előbbi hang azt válaszolta, hogy adjuk meg magunkat, dobjuk le fegyvereinket és vetközzünk le. Erre a puskát és a derékszíjat mindnyájan letettük és úgy csináltunk, mintha vetköztünk volna. Eközben jött egy német vonat és erre visszafutottunk a támpontunkra. A puskáinkat magunkkal vittük. Losák Péter a derékszíját tölténytáskával és 40 tölténnyel, Birák Elek derékszíját szuronnal otthagya. Otthagya ezenkívül még a sisakját, kenyérzsákot, sátorlapot és 100 db töltényt és két db kézigránátot. Ezenkívül mást nem hagytunk ott. Kb. 200 méterre megközelítettük a támpontot, amikor lövöldözést hallottunk és egynéhány rakéta kilövést észleltünk. A támpontra érkeve a szakaszvezetőnek azt jelentettem, hogy banditák támadtak meg bennünket. Egyben jelentettük azt is, hogy az említett felszerelési cikkeket otthagytuk. Erre a szakaszvezető parancsba adta, hogy menjünk vissza az elhagyott szerelvényeinkért. Azért nem tüzeltünk, mert ők fent álltak, azt gondoltuk, hogy sokan vannak, megijedtünk.²³

Vallomásomat akként módosítom, hogy a banditákkal való kapcsolatunkról a szakaszvezetőn kívül Nyisztor Teofil és Zsebik Mátyás honvédek és még egy név szerint meg nem nevezhető magyar honvédnek nem volt tudomása.

Egyebet előadni nem tudok.

Felolvasott vallomásom jól van felvéve.

Kovács Mihály tiz. s. k.

A jegyzőkönyv lezárattott 12 h 50 perckor.

*Dr. Traxler hb. fhdgy. s. k.
nyomozásvezető*

*Dr. Zádor Antal s. k.
jegyzőkönyvvezető*

H. L., Miskolci hadbírószág. 1943. 272. csomó. H. 211/43. szám. — Eredeti tisz-tázat.

²³ A jegyzőkönyv utolsó részében leírt partizántámadás provokáció volt. Az alakulat parancsnoksága tudomást szerzett a partizánokkal kötött megegyezésről s megbízható embereivel megrendezte a leírt eseményeket. Így akartak meggyő-ződni arról, hogy a honvédek valóban hajlandók lettek volna-e elmenni a parti-zánokkal.

17.

1943.

A III. honv. hadtest parancsnokság közli, hogy értesülései szerint a felvidéki legénység átszökés esetén magával viszi csehszlovák katonai és kommunista igazolványait is. Utasítást ad ezek elkobzására.

Bizalmas úton tudomásomra jutott, hogy a harctérre útbaindított alakulatokhoz beosztott felvidéki, illetve volt csehszlovák katonák magukkal viszik cseh katonai és cseh kommunista igazolványukat abból a célból, hogy fogságba jutás vagy átszökés esetén, magukat azokkal igazolva, az oroszoknál testvéri elbánásban részesüljenek.

Utasítom a parancsnokságot, hogy a harctérre útbaindított felvidéki, de különösen volt csehszlovák katonák magával vitt holmiját nv. szerveik bevonásával tapintatosan, de nagy gondal és körültekintéssel vizsgálják át. A netalán előtalált csehszlovák, vagy kommunista igazolványokat kobozzák el és ide terjesszék fel...

A szabadságon levő hdt. pk.
helyett:

Vidos Géza vőrgy. s. k.

H. L., Székesfehérvári II. honv. hdt. pság. 1943. 43. sz. Bizalmas hdt. psági pcs. (Eredeti sz.: 10561/eln. II. szv.)

18.

1944. I. 4.

A pécsi IV. honv. hadtest parancsnokság bizalmas utasítása a 10. gyaloghadosztály tüzérparancsnokának. Közli, hogy a frontra induló kommunista érzelmű katonák igazolványokat kapnak, hogy átszökésük esetén ne történjék bajuk. Elrendeli a legénység fokozottabb ellenőrzését.

Bizalmas jelentések alapján annak a gyanúja merült fel, hogy a szoc. dem. párt titkársága igazolvánnyal látja el azokat a kommunista érzelmű honvédeket, akik a magyar megszálló erőkhöz útbaindulnak.

Az igazolványt abból a célból kapják, hogy a szovjethez való átszökésük, vagy fogságba esésük esetén bántódásuk ne történjék.

Minthogy az ilyen igazolványoknak az érdekeltekhez való juttatása többféle módon történhet (elvonuláskor való ellátás, tábori posta csomagok, szabadságon levők útján stb.), kötelességévé teszem minden parancsnoknak a legénységnek e tekintetben való folytonos szigorú ellenőrzését.

A hdm. területen tartózkodóknál a „Zsoldkönyv”-ön és az „Igazolványi jegy”-en (Igazolványi jegytok) kívül más igazolvány nem lehet. Minthogy a fenti célú igazolásul bármilyen fajta jelvény, vagy jel is szolgálhat, az ellenőrzés erre is terjedjen ki.

E rendeletem végrehajtásáról szemléi alkalmával minden esetben győződjön meg.

Amennyiben ilyen igazolványokat találna, azt ide azonnal terjessze fel s egyúttal jelentse az igazolvány tulajdonosával szemben tett intézkedéseit.²⁴

A hdt. pk. rendeletéből:

Rátky ezredes s. k.

H. L., Kaposvári 10. honv. gyal. hadosztályparancsnokság iratai. 1944. év, 65. csemő, 36. sz. — Sokszorosított másolat.

19.

1944. I. 15.

Pálfalvi János hadnagy jelentése a 9001. hadtápszázadot ért partizántámadásról. Közli, hogy a partizánok megbízott útján átállásra szólították fel a honvédeket.

Jelentem, hogy f. hó 14-én kb. 1/2²⁴ h-kor a fenti szd. által megszállt Krilow-i körzeti támpontot bandatámadás érte. A támadás kb. 3/4 óra hosszat tartott. A támadás következtében a támponton és a tőle kb. 200 m-re fekvő Krilow községben elhelyezett 1 fő tiszt, 6 fő keret és 80 fő román nemzetiségű legs.-ből 2 fő kerethonvéd és 54 fő román nemzetiségű honvédet a partizánok magukkal hurcoltak. Haláleset nem volt. Az elhurcolt 54 fő román nemzetiségű honvédből 20 fő 15-én este

²⁴ L. a 17. sz. dok.-t is.

1/26 h-kor a visszavonási menet alatt Mlodawa községben éjjelező szd.-hoz bevonult.

Jelenti továbbá Keskeny Sándor zls. tpt. pk. jelentése alapján, hogy f. hó 14-én este kb. 9—10 között egy 9002. htp. szd. állományába tartozó román nemzetiségű honvéd jelentette a tpt. pk.-nak, hogy őt a partizánok küldték azzal, hogy szólítsa fel a tpt. pk.-t, hogy legénységével együtt menjen át a partizánokhoz. Jelentette még a honvéd, hogy a partizánok a falu északi részében már délután folyamán elhelyezkedtek, valamint, hogy Krilow községből É-ra kb. 2 km-re fekvő község a partizánok fő fészke. Számuk kb. 500-ra tehető, több gsz.-val és gp.-val. Azt is jelentette még a honvéd, hogy ha egy órán belül ő vissza nem tér, a támadást megkezdik.

A kikérdezés folyamán elmondta még, hogy 5 napja van a partizánok fogságában, ahol kb. egy szakasz román nemzetiségű honvéd van még egy magyar őrmester psága alatt.

A honvédet a tpt. pk. nem engedte vissza.

A tpt. pk. azonnal elrendelte a riadókészültséget. A legénység elfoglalta riadókörletét. Két megerősített jőr. a riadókörlet körül teljesített szolgálatot. A tpt. pk. tartózkodási helye a tpt.-n.

1/224 h-kor az egyik jőr. két tagja jelentette a tpt. pk.-nak, hogy a jőr. pk.-t a partizánok elfogták. Ugyanakkor a jőr. egy másik tagja riasztotta a riadókörletben levő legénységet.

A tpt. pk. jelentése szerint a riadókörletből kb. 20 percig tartó kiabálás hallatszott. A tpt.-n tartózkodó legs. közül 23 fő román nemzetiségű honvéd a partizánoktól való félelmükben a számukra kijelölt riadóhelyet önkényesen elhagyták, közöttük az is, aki a partizánoktól jött.

Fenti esetet a tpt. pk. 1/211 h-kor jelentette a Hruszvicván levő szd. pság-on.

Tp. F. 985. 44. I. 15. 19 h

Pálfalvi János hdgy.

H. L., Miskolci hadbírótság. 1944. 272. csomó. H. 40/44/1. szám. — Eredeti tisz-tázat.

20.

1944. I.

Müller Ferenc jegyzőkönyvi vallomásaiban magyar partizánokról tesz említést, akikkel Bogdanoffka községben találkozott.

1944. évi január havában a 49/1. zlj. I. századához, mint hadműveleti területen levő alakulathoz, Orosházáról Oroszországba Dubnó városába lettem behíva. 1944. év január havában alakulatunk a visszavonulás alkalmával Lengyelországba lett visszavonva. A visszavonulás alkalmával én és egy mezőberezényi bajtársam, miután éhesek és fáradtak voltunk, a sok menetelés után bakancsunk majdnem teljesen tönkrement és lábunkat felsértette, Husiatyin városában nem tudtuk a menetet követni és így lemaradtunk azzal, hogy kipihenjük magunkat és követjük a zlj.-at. Később a zlj. után indulva a visszavonuló alakulatoktól kérdeztük, hogy merre ment a csapattestünk és a megadott útirányban követtük őket. A nehéz felszerelés, valamint a fáradtság miatt betértünk éjjeli szállásra egy lengyelországi községbe és onnan másnap tovább indultunk a megadott útirányba. Bogdanoffka községbe érkeztünk és ott kb. két hétig voltunk egy ukrán parasztnál, aki bennünket ellátott étellel és szállással. Egy este élelem beszerzés alkalmával, amidőn vissza akartunk térni a szállásunkra, a sötétségben egyéneket vettünk észre, majd rájuk kiáltottunk, hogy „állj, ki vagy?“, erre a válasz az volt, magyar katona vagyok. A magyar katona és társai hozzánk jöttek és ekkor a magyar katona azt mondotta, hogy merre van az alakulatunk és mit csinálunk a faluban. Ismertettük a fentieket és az illető kijelentette, hogy ő partizán és a vele levő egyének is azok, ne ellenkezzünk, hanem szép szóval adjuk oda a puskánkat és a nálunk levő lőszert. Én erre azt feleltem, hogy jószántamból nem adom oda a puskámat, mert mint katona tudom azt, hogy fegyveremtől csakis erőszakkal lehet megválni. Vegyétek el tőlem és a bajtársamtól, mert mi azt nem adjuk oda, ekkor a partizánok levették a vállunkról a puskát és kikutattak bennünket, elvették tőlünk a lőszert. Három nap múlva leváltásra jött a 49/1. zlj.-hez egy csoport katona, akik bennünket megláttak és előadtuk nekik, hogy nem merünk visszamenni az alakulatunkhoz, mert tudjuk azt, hogy hadműveleti területen halállal büntetik azt, aki a puskáját elhagyja. Az egyik tiszt, aki Békés községben lakik és polg. foglalkozása községi adótiszt, kijelentette, hogy menjünk vele az ezredhez úgy, hogy biztonságban fogunk lenni. Másnap el is mentünk velük és a zlj.-nál jelentkeztünk, ahol gyanúsított²⁵ ht. törzsőrm. is az I. századnál volt beosztva. Kihallgatásom során a fenti tényeket adtam elő Háromszéki Sándor őrnagynak, aki a 49/1. zlj. parancsnoka volt. Kihallgatásom

²⁵ A jegyzőkönyv a felszabadulás után Gyimes József rendőrségi kihallgatása alkalmával készült.

során nevezett őrnagy nem hitte el azt, hogy a puskát tőlünk elvették, hanem azt mondta, hogy mi szökevények vagyunk, eladtuk a puskánkat és át akarunk szökni az oroszokhoz, majd piszkos csirkefogó kommunistának és a leggyalázatosabb szavakkal illetett az ott levő tisztikar előtt, valamint Gyimes József törzsőrm. előtt, aki a kihallgatásra elővezetett, arcul köpött, hazaárulónak és kémnek nevezett. Elrendelte az őrnagy, hogy két héten keresztül mindennap hat óránként kössenek ki és nem kaphatok mást, csak feketekávé naponta élelemként. Ezt a parancsot Gyimesi József törzsőrm.-nek adta ki, hogy hajtsa végre és ellenőrizze...

Müller Ferenc őrv. s. k.

H. L., Partizángyűjtemény. Szám nélkül. — Eredeti tisztázat.

21.

1944. III. 24.

Kovács Mihály százados és 28 magyar honvédtiszt a partizánokhoz való csoportos átállásra szólítja fel volt bajtársait.

Olvasd és add tovább!

HONVÉDEK!

Kovács Mihály százados (49/7. szd.) szól hozzátok.

Bajtársak!

1944. január 31-én még köztetek voltam. 1944. február 1-én kerültem Dubnó környékén századommal s négy tiszt bajtársammal együtt fogságba. Hazugnak bizonyult az a hírverés, hogy az oroszok megkínózzák, sőt megölik a hadifoglyokat. Valamennyien egészségesek vagyunk és jó bánásmódban részesülünk.

Fogságba kerülésem óta olyan események történtek, amelyek tisztai becsületemnek, kötelességtudásomnak és felelősségérzéseimnek azt parancsolják, hogy hozzátok forduljak.

1944. március 19-én a legnagyobb nemzeti szerencsétlenség érte édes hazánkat: Hitler martalóc hadai orvul megtámadták és megszállták Magyarországot. Ma piros-fehér-zöld nemzeti lobogónk helyén a német náci haramiák ocsmány horogkeresztes zászlaja lóg a magyar középületeken. Hitler a szemét-

dombra szórta magyar államiságunk, magyar nemzeti függetlenségünk utolsó tartozékait is. Magyarország ma megszállt ország. Edes hazánkban ma Hitler a korlátlan úr.

Hat német hadosztály szállta meg Magyarországot. Hogyan történhetett ez, amikor Magyarországnak harcképes, sokkal nagyobb erőket, mint nyolc hadosztályt legyőzni tudó hadserege van és amikor minden igaz magyar örömmel fogott volna fegyvert a hazánkat galádul hátba támadó német haramiák ellen?

Ez azért történhetett, mert Hitler minden gazságra kész magyar cinkosai magyar történelmünk legnagyobb hazaárulását követték el: megnyitották a német megszállók előtt hazánk kapuit.

A német-bérenc imrédisták, nyilasok, volksbundisták és a kormány-tábor egy része hajtotta végre ezt a hitvány hazaárulást és Horthy Miklós sajátkezűleg ütötte rá a pecsétet. Horthy Miklós politikája előkészítette ezt a hazaárulást és ma a horogkeresztes lobogóval meggyalázott budai várból intézi saját személyében Hitler ügyeit Magyarországon. Horthy Miklós ma nem Magyarország kormányzója, hanem Hitler magyar ispánja, aki, hogy legalább ez maradjon, eladta hazánkat a német elnyomónak.

A magyar népet eladták, orvul hátba támadták, de a magyar nép nem akar rab lenni. Az ország sok helyén fegyverrel ellenáll a német hódítóknak. Debrecen és Miskolc környékén, valamint a román határ mentén harcok folynak a német megszállók ellen.

Es Ti, bajtársak, még ezek után is szolgáljátok a németet!

Bajtársak! Aki magyar és még ma is Hitler oldalán áll, olyan hazaárulást követ el, melyet a magyar nép sohasem fog megbocsátani.

Gondoljatok magyarságotokra! Gondoljatok drága hazánkra, ahol ma német bitangok gyilkolják és fosztják ki családaitokat! Segítsetek szerencsétlen hazánknak és saját magatoknak!

Hogyan segíthettek?

Haza nem mehettek, az utat haza német szuronvok zárták el.

De hazatérhettek és segíthettek magatoknak és hazánknak: forduljatok a német ellen, vegyétek fel azonnal a kapcsolatot a partizánokkal, küldjétek megbízottaitokat a szovjet csapatok parancsnokaihoz és gyertek át szervezeten, csoportosan a partizánokhoz, vagy a Vörös Hadsereghez.

Ma csak így nyílik utatok a hazatérésre.

Hazánk népe számít rátok. Teljesítsétek hazafias kötelességeket! Azonnal cselekedjétek! Az orosz partizánok segítségetekre lesznek.

Várunk benneteket.

*Kovács Mihály szds.
49/7. szd.*

Magyar tiszték magyar tisztékhez.

Tiszt Bajtársak! Csatlakozunk Kovács Mihály szds. üzenetéhez és elsősorban Benneteket kérünk Tiszt Bajtársak, hogy szervezzétek meg a csoportos átjövetelt a partizánokhoz.

De ne feledjétek, hogy az idő nem vár és gyorsan kell cselekedni.

1944. márc. 24.

*Bajtársi üdvözlettel a Kovács
szd.-sal egy hadifogolytáborban
levő magyar tiszték.²⁶*

Hadtörténelmi Múzeum. Nyomtatványtár. 6239/1. sz. — Nyomtatvány.

22

1944. VI. 19.

*A Vörös Hadsereg igazolja, hogy Wallner Váradi Tibor az
1. moldvai partizán osztag kötelékében teljesített szolgálatot.*

Ukrán Vezérkar Partizán Mozgalom. 1944. június 19.
8470. szám.

I g a z o l v á n y .

Kiadva: Wallner Tibor (Ferenc) elvtársnak, hogy Ő 1943. december 10-től, 1944. március 4-ig az Első Moldvai Partizán Osztag kötelékébe tartozott, a kórházban 1944. április hó 25-ig volt.²⁷

²⁶ Az irat alján 28 honvédtiszt aláírása olvasható, alakulataik feltüntetésével.
²⁷ Nevezett 1943. december 10-én ment át 32 emberrel az 1-es moldvai partizáncsoporthoz. Két szovjet kitüntetést kapott s hadnagyi rangot szerzett a fasiszták elleni harcok során.

A partizán csoport parancsnoksága: (a reguláris vörös csapatok egyesülése után rendelkezésre).

Partizán Mozgalom. Ukrán Vezérkar.

*Szperánszky alezredes.
Káderoszt. főnöke.*

A fenti szövegből az eredeti igazolvány szövegével való azonosságát igazolom.

Budapest, 1945. október 22.

olvashatatlan s. k.

P. H.

H. L., 1945. H. M. eln. 126202. sz. — Másolat.

23.

1944. IX. 21.

A partizán mozgalom ukrainai képviselője a 2. Ukrán Front haditanácsánál igazolja, hogy Kis János a Rákosi partizánegység tagja volt.

USPD. A Partizán Mozgalom Ukrainai Törzsének képviselője a 2. Ukrán Front haditanácsánál. 1944. december 1. 9012. sz. Működő fronton.

I g a z o l v á n y .

Kiadva Kis Jánosnak (atyja neve Sándor) arról, hogy 1944. szeptember 21-től 1944. október 24-ig a „Rákosi” partizán egység tagja volt harcos beosztásban.

Az osztagból az alakulat feloszlásával kapcsolatban vált ki.

A Partizán Mozgalom vezérkari főnöke
a 2. Ukrán Front haditanácsa mellett.

*(Pogrebenko)
ezredes
osztályvezető*

*(Kaskarov)
százados*

H. L., Partizángyűjtemény. M. 94. sz. — Fotókópia.

Dátum nélkül.

A Vörös Hadsereg röplapja azt tanácsolja a honvédeknek, hogy menjenek az erdőbe vagy rejtőzzenek el a szovjet lakosságban, mert különben elpusztulnak a németek érdekeiért.

HONVÉD!

Elérkezett a végórád. Tegnap szemed láttára hullottak el bajtársaid. Ma vagy holnap te is elesel. Anyád és apád siratni fogják korai halálodat. Feleséged özvegységre jut és amíg él, szerencsétlen lesz. Gyermeked örök életére árva marad és nyomorban fog tengődni.

Te idegen földben porladsz el, akárcsak elesett bajtársaid. Pedig azt ígérték neked, hogy nem küldenek a tűzvonalba.

Becsaptak, akik azt mondták, hogy a magyarok csak a közlekedési utakat fogják őrizni és a front mögött rendfenn-tartók lesznek.

A valóságban a németek a magyarokat a legveszedelmesebb frontszakaszokra küldik.

Honvéd! Jól gondold meg, hogy mit csinálsz, amíg nem késő! Ne menj, ha támadásba küldenek! Támadjanak a németek, te pedig menj az erdőbe, vagy rejtőzz el az oroszoknál. A mi lakosságunk segítségére lesz. Az oroszok tudják, hogy a magyar — az nem német. Tudják, hogy a magyar csak azért harcol, mert a német ráparancsolt. Vagy: gyere át hozzánk, orosz fogságba. De — ne késlekedj!

Értsd meg: a támadás a halált, a hadifogság az életet jelenti.

Ez a röplap egyúttal frontátlépési igazolvány az oroszokhoz.²⁸

Hadtörténelmi Múzeum. Nyomtatványtár. 6223. sz. — Nyomtatvány.

²⁸ A röplap alján az utolsó mondat orosz nyelvű fordítása olvasható.

Dátum nélkül.

A szovjet partizánok arra kérik a honvédeket, hogy a lakosságon keresztül legyenek segítségükre. Közlük, hogy csak a parancsok hanyag teljesítése révén juthatnak haza.

Magyar katonák! Honvédek!

Mindannyian haza vágytok! Itt a nyakatokon a tél és a család, az asszony, gyerek, meleg otthon helyett, dermesztő hideg és halál vár rátok. Akinek összeköttetése, protekciója van, az bezzeg nem kerül ide német ágyútölteléknek. Azok otthon élnek világukat, míg ti itt hóban, fagyban véreztek, idegen, magyarelles ügyért. Sokan elkeseredve végzik ezt a pribékmunkát, amit a békés lakossággal szemben német utasításra tiszt és legénység egyaránt elkövet. Legtöbbször csak azért tűrik ezt a magyar katonához méltatlan, gyalázatos sorsot, mert élteti őket az a remény, hogy hamarosan jön a felváltás. Pedig már éppen eleget csalódtak ebben is, mert már nemegyszer lejárt a beigért határidő és még mindig itt szenvednek. És nincs remény rá, magyar katonák, hogy hamarosan hazakerüljete! Kállay miniszterelnök december elsején közölte az országgyűlésen, hogy itt kell maradnotok, „amíg a hadihelyzet megköveteli”. Magyarán mondva itt maradtok, amíg a németeknek tesszik. Leváltás helyett a miniszterelnök karácsonyi üdvözlését küldi.

Magyar katona! Honvéd! Segíts magadon és az Isten is megsegít! Ha nem akarod, hogy a tél hidege, meg a partizán golyója elpusztítson, ha viszont akarod még látni családodat, segíts magadon. Nem kell egyebet csinálnod, mint hogy nem hajtod végre a parancsokat. Nem kockáztatod a bőröd, ha járőrbe küldenek, hanem meglapulsz és jelented, hogy nem láttál semmit. Őrizd hanyagul a vasutat, a hidat. Járj a partizánok kezére. Barátkozz meg a lakossággal. Hunyj szemet, ha valamit észreveszel. Figyelmeztess a lakosságot, ha valami készül ellenük. „Véletlenül” adj jelt, ha rájuk akarnak ütni. Árts a németnek ott, ahol tudsz!

Amíg pontosan teljesítet a parancsot, addig innen el nem eresztenek. De ha a német észreveszi, hogy nem használ, hanem ártasz neki, akkor ő maga küld haza: örül, hogy megszabadul attól, aki úgy támogatja, mint az akasztottat a kötél.

Beszéld meg ezt a bajtársaidal, barátaidal, meg azokkal a tisztekkel is, akikben megbízatsz. Ők is hamarosan megértik, hogy az jut haza, aki okosan, talpraesetten, kijátssza a németet. Aki meg pontosan, vakon, gyáván szolgál, azt persze itt tartják, mert éppen ilyen kell nekik. Ezt fogd fel ésszel, magyar katona!

Járj a lakosság kezére, árts a németeknek: ez a biztos hazamenés módja!

Hadtörténelmi Múzeum. Nyomtatványtár. Szám nélkül. — Nyomtatvány.

26.

Dátum nélkül.

A szovjet partizánoknak a 108. gyalogdandár katonáihoz és tisztjeihez intézett felhívása beszámol a háború eredményéről és átállásra hívja fel a honvédeket.

Olvasd és add tovább bajtársaidnak!

A 108. magyar gyalogdandár katonáihoz és tisztjeihez!

Nem a partizán a magyarok ellensége, hanem a német. Összeomlott dandárotok újabb támadása is a partizánok ellen. A partizánokat nem sikerült bekeríteni, ellenkezőleg, a partizánok súlyos csapást mértek a magyar csapatokra. Dandárotok visszavonult oda, ahonnan megindította támadását. Szeptember 3-a és október 17-e között dandárotok óriási veszteségeket szenvedett: elesett 2370, megsebesült több mint 1000 magyar katona és tiszt. 5 harckocsi, 2 páncéloskocsi, 6 ágyú, sok golyószóró puska és egyéb hadifelszerelés maradt a harctéren. Halott magyar katonák és tisztek rohadnak a mezőkön és az erdőkben. Távoli hazájukat sosem látják többé. Nem látják többé a Duna hömpölygő hullámaait, a szőke Tiszát, a Balaton nyugodt, sima tükrét. Anyjuk, feleségük, gyermeik hasztalan hullatják keserű könnyeiket, fiuk, férjük, apjuk nem tér vissza többé soha.

Magyar katona! Magyar tiszt! Most sem érted meg, hogy a németnek csak jószág vagy, kit a vágóhídra küldhet? A partizánok jól célzott golyója elé állít, amikor pedig tudja, hogy ez biztos halált jelent. Ráadásul azzal fenyegeti, hogy lekaszál, ha visszavonulsz.

Pusztulsz a távoli és hideg Oroszországban a német fasisz-

ták érdekeiért, ugyanakkor családod éhezik otthon. Városaitokat bombázások rombolják. A német elvitte a magyar gabonát, tengerit, szalonnát.

Magyar katona! Magyar tiszt! A németek és azok a magyar tábornokok is, akik, mint dandárotok parancsnoka, Abt vezérőrnagy, eladták magukat a németnek, azt ígérik, hogy hamarosan legyőzitek a partizánokat és a Vörös Hadsereget. Erre ugyan hiába vártok! Oroszországot nem lehet legyőzni! Hogy volt az elmúlt háborúban? A német akkor is dicsekedve azt jósolta, hogy egykettőre megnyeri a háborút. És mi lett a vége? A háborút csúnyán elvesztette. A német hadsereg szörnyű vereséget szenvedett.

Magyarország akkor is a német oldalán vett részt a háborúban. És mi lett ennek az eredménye? Vereséget szenvedett. A németnek köszönheti, hogy elvesztette területének kétharmadát. Igazuk volt Rákóczi Ferenc kurucainak, akik azt mondták:

*„Ne higgy magyar a németnek
Akármivel hitegetnek...”*

Németország veresége ebben a háborúban is biztos. Már fogytán van a kőolaja és emberállománya.

A szovjet—német fronton a háború kezdete óta több mint tízmillió német esett el és sebesült meg.

A németek óriási veszteségei emberekben és hadianyagban, offenzívájuk alatt a déli fronton, még jóval megnövekedtek és az elért eredmény mégis jelentéktelen.

A Vörös Hadsereg megsemmisít mindenkit, aki a németnek segít.

Magyar katonák és tisztok!

Fordítsatok hátat a németeknek! Ne teljesítsétek a parancsot ha támadásba küldenek!

Vessetek véget a véres, a magyar népet irtó háborúnak!

Követeljétek, hogy küldjenek benneteket vissza hazátokba!

Szökjétek meg! Egyenként és csoportonként gyertek át hozzánk a partizánokhoz, az erdőbe! Nem bántják a partizánok azt, aki megadja magát. Sok bajtársatok jött már át hozzánk fogságba és mind jól vannak, egészségesek.

H. L., Röplapgyűjtemény. 2. szám. — Nyomtatvány.

Dátum nélkül.

A hadifogoly honvédtisztek a partizánokhoz való átállásra hívják fel a magyar katonákat.

A magyar megszállt hadsereg tisztjeihez és katonáihoz.

Tisztársak! Honvédek!

Otthon azt mondják rólatok, hogy nem harcoltok a németek oldalán az orosz hadsereg ellen, hogy ti csupán a rendet tartjátok fenn. De amit műveltek, sokkal szégyenletesebb, mintha a németek oldalán harcolnátok. Nem katonák vagytok ti Ukrajnában! A németek csendőrei és hóhérai vagytok az ukrán polgári lakosság ellen. Ezzel mérhetetlen kárt okoztok hazánknak. Növelitek az adósságot, melyet szerencsétlen országunk a már elvesztett háború eredményeként fizetni fog.

De saját magatokat is romlásba viszitek. Otthon már nem sorolnak titeket az élők közé. Itthagynak benneteket elpusztulni Oroszországban. Azok, akik titeket itt tartanak, a ti életek árán akarnak eleget tenni Hitler követelésének, hogy magyar csapatok is részt vegyenek a teljesen kilátástalan német háborúban. És ha tovább is betöltitek a gyalázatos szerepet, melyre most felhasználnak benneteket, egy szálíg elpusztultok. Akit megkímél a golyó, vagy a küszöbön álló orosz tél, azzal végez majd a német visszavonulás. A németek utóvédként, vagyis golyófogónak használnak majd benneteket, hogy maguk annál könnyebben szaladhassanak. Ugyanaz történik veletek, mint ami történt velünk, a 2. honvéd hadsereggel: a németek a pusztulásnak dobtak oda bennünket.

Mi, hadifogoly honvéd tiszték, látjuk a szörnyű veszélyt, mely titeket, honfitársainkat fenyeget s hazafias kötelességünknek tartjuk, hogy megmentjük a magyar becsületet és a ti életeket. Ezért felhívunk benneteket arra, hogy:

1. Azonnal szüntessétek be a harcot, melyet a németek oldalán az oroszok ellen vívtok.

2. Minden rendelkezétekre álló eszközzel vágjátok át magatokat az orosz hadsereghez, vagy a partizáncsapatokhoz.

3. Küldjétek minden csapategységtől (század, zászlóalj, ezred, hadosztály) megbízottakat a legközelebbi partizánosztág parancsnokához, hogy megállapodjatok, hol és mikor mehettek át szervezeten az említett osztághoz, mely segítségtekre lesz, hogy az orosz arcvonalat átléphessétek.

Aki átjön a szovjet csapatokhoz, annak az orosz parancsnokság biztosítja az emberséges bánásmódot, az orosz tiszteknek, illetve katonáknak kijáró ellátást és a hazatérést az első hadifogoly-szállítmánnyal.

Bajtársak! Katonák! Már túl sok magyar vér ömlött ebben a háborúban a németért.

H. L., Röplapgyűjtemény. 87. szám. — Nyomtatvány.

28.

Dátum nélkül.

A szovjet partizánokhoz átszökött Német József a fasisztákkal való szakításra és átállásra hívja fel volt bajtársait.

Eltársak!

30 példány.

A szöveg magyar nyelven.²⁹

Én a 35. ezred 3. zászlóaljának 7. századában szolgáltam. Csak egy héttel ezelőtt küldtek Ulica faluba, de ez elég volt ahhoz, hogy olyan elhatározásra jussak, hogy én ott többet nem maradok. A magyarok és az oroszok nem ellenségek: a németek hajtottak minket magyarokat ebbe a háborúba. Nem akartam a németekért meghalni. Őszintén meg kell mondanom, sok álmatlan éjszakát töltöttem el, míg erre az elhatározásra jutottam. Elképzelttem magamban, hogy milyen állhatatosan védi az orosz parasztpartizán a hazáját, láttam, hogyan gyűjtötték fel esztelenül a tiszték és a németek parancsára az oroszok házáit. „A magyaroknak azért kell az oroszokat ölni, hogy a német gazdagodjon. Hát ezt én tovább nem akarom folytatni” — gondoltam, és kerestem az első alkalmat, hogy átmenjek a partizánok oldalára. Hála Istennek, ez nekem sikerült, a partizánok testvérként fogadtak és befogadtak a körükbe. Nem mesélem el, hogy hol mentem át. Itt sokan vagyunk magyarok. Van magyar írógépink. Arról, hogy átmenjünk a partizánok oldalára, nem úgy szántuk el magunkat, hogy egymással beszéltük meg, mert a besúgóktól féltünk. A besúgásokat azonnal a kínzás, a „bika” követte, ahogy ez a mi századunkban Horváth Jánossal történt, vagy hadbírószági agyon-

²⁹ Utasítás a sokszorosításra.

lövessel, vagy 10 évi börtön, ahogyan a 8. századbeli Jancsó honvéddel történt, aki azt gondolta, hogy ha magát megsebesíti, ezzel kikerül a háborúból. Most azonban én egyenesen megmondom nektek, ne vegyetek részt tovább ebben, ne harcoljatok az oroszok ellen, menjetek át ti is a partizánokhoz! Itt az erdőben életben vagyunk. A német így is, úgy is elvesztette a háborút és azoknak, akik harcolni fognak az oldalán, szintén ki kell fizetniök majd a számlát.

Gondoljátok meg idejében. Menjetek át a partizánokhoz, még mielőtt megfagynátok, vagy golyó érne benneteket.

Német József s. k.

H. L., Partizángyűjtemény. Sz. 53. sz. — Eredeti tisztázat.

29.

Dátum nélkül.

A szovjet partizánok röplapja a magyar honvédekhez. Felhívja a katonákat, hogy szakítsanak a németekkel és indítsák meg a partizánharcot.

Honvédek!

Honvéd Tiszt Urak!

Még mindig német zsoldban, német parancsra szálljátok meg falvainkat és segítitek kirabolni és rabságba hurcolni a lakosságot. Német tankok és magyar honvédek együtt pusztították még január 26-án Diviny falu lakosságát.

Azt mondjátok, hogy egyetlen szándéktok hazamenni és nem akartok többet a szovjet népek, szovjet partizánok ellen harcolni. Hát akkor miért vagytok még itt?

Igaz, hogy néha nem vesztek észre bennünket, partizánokat és felderítőinknek híreket is adtok a németek mozdulatairól. De hát elég-e ez?! Hiszen mégiscsak a németek szolgálaként, csendőreiként pusztítjátok szovjet népünket! Hová lett a magyar becsület, magyar lovagiasság? Nem lehet egyszerre két lovon lovagolni! Válasszatok végre, ki az ellenségtek.

A győzelmes Vörös Hadsereg két részre szakította a német frontot és itt áll Sarnin túl, Rovno alatt! Leningrád alól is megverte menekül a német hadsereg!

Mi, szovjet partizánok, fegyverbarátságot ajánlunk Nektek Honvédek és csak egy a feltételünk: harcoljatok a németek el-

len! Világosan döntsetek: a Szövetségesek vagy a német oldalon álltok-e?

Haza akartok menni? Igenis hazajuthattok! Az egyetlen becsületes út haza, melyet fegyverrel a kézben veretek ki a németek ellen. Csak mint honvéd-partizánok juthattok el szeretett hazátokba! Csak fegyverrel a kézben bizonyíthatjátok be, hogy küzdtek a népek szabadságáért a német elnyomás ellen, a magyar nemzet felszabadításáért a német elnyomásból.

*Eljen a szabad, független, demokratikus Magyarország!
Eljen a szovjet és honvéd partizánok közös harca
a németek ellen!*

Szovjet partizán parancsnokság.

Megtalálhatjuk az útját-módját, nyelveteket is beszéljük, hogy megbeszélhessük, milyen segítségre van szükségtek az önálló, magyar honvéd-partizán harc megkezdésére.

H. L., Partizányűjtemény. Sz. 8. sz. — Gépírásos másolat.

30.

Dátum nélkül.

A partizánok röplapja ismerteti a honvédekkel a legfontosabb háborús eseményeket, majd a németekkel való szakításra hívja fel a katonákat. Felszólítja a magyarokat, hogy szüntessék be a harcot és menjenek át a partizánok oldalára.

Magyar honvéd!

Tudod-e, hogy egy év óta a német hadsereget csak vereségek érték? Tudod-e, hogy a Vörös Hadsereg 4 hónap alatt több területet foglalt vissza a németektől, mint a régi Magyarország? Tudod-e, hogy tavaly január óta a Volgától a Dnyeperig az oroszok két és félszer messzebbre üzték vissza a német csapatokat, mint amennyire most ők állnak a magyar határtól?

Sztálingrádtól Kievig a távolság 1100 kilométer, Kievtől Uzsokig csak 450 kilométer.

Tudod-e, hogy az 1943-as év első 11 hónapjában az angol és az amerikai repülők 125 millió kilogramm bombát dobtak le a német városokra, ugyanakkor, amikor a németek csak ezerkétszáz mázsát tudtak ledobni Angliára? A szövetséges repülők tehát pontosan ezerszeres túlerővel bombázzák Németországot!

Tudod-e, hogy a repülőterek, amelyek Olaszországban angol—amerikai kézen vannak, csak 800 kilométerre fekszenek Budapesttől és hogy a szövetségesek nehézbombázói akkor bombázzák össze a magyar vasutakat, ipartelepeket és városokat, amikor nekik tetszik?

Tudod-e, hogy Rooseveltt, Sztálin és Churchill — Amerika, Oroszország és Anglia vezérei — a perzsiái Teheránban meggyeztek egymással, hogy a szövetséges nagyhatalmak roppant túlerejét a legközelebbi időben keletről, nyugatról és délről támadásba vetik Hitler ellen?

„Nincs erő a világon, amely megakadályozhatna bennünket abban, hogy megsemmisítsük a német hadakat a szárazföldön, a német bűvárhajókat a tengeren, a német hadigyárakat a levegőből” — jelentette ki Sztálin, Rooseveltt és Churchill.

Az egész világ tudja, hogy Sztálin, Rooseveltt és Churchill beváltja szavát. A semleges országok eddig félték a németektől, most ellenük fordulnak. Hitler csatlósai, a románok és a finnek, menekülni készülnek a süllyedő német hajóról. Az olaszok nemcsak faképnél hagyták Hitlert, hanem már háborúban állnak vele.

Csak Magyarország tartson ki a németek mellett? Csak a magyarok áldozzák fel magukat Hitler szép szeméért? Csak a magyar katonák vessék magukat az amerikai—orosz—angol gőzhenger elé?

Horthy, Kállay ezt akarják. Csatay honvédelmi miniszter a magyar képviselőházban kijelentette, hogy: „harcolni fogunk az utolsó leheletig”. Ez a pusztulást jelenti. Hiszen Kállay miniszterelnök maga mondta a képviselőházban, hogy Magyarország a szövetséges nagyhatalmakhoz képest: porszem. Mégis halálba akarják vinni a honvédet! Akartok-e, fogtok-e a halálba menni Hitlerért és Horthyért?

Nos, ha nem akartok nyomorultan elpusztulni, ne engedjétek magatokat gyalázatos csendőrszolgálatra felhasználni az ukrán nép és a partizánok ellen!

Szüntessétek be a harcot! Gyertek át hozzánk, partizánokhoz! Itt senkinek sem esik bántódása. Mi átviszünk benneteket a fronton és a túloldalon nyugodtan bevárjátok a háború végét, amely már közel van.

Hadtörténelmi Múzeum. Nyomatványtár. 6237. sz. — Nyomatvány.

Közlük: *Gazsi József és Harsányi János őrgy.*